

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА
Републичка управа цивилне заштите

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВЛАДА
Министарство просвјете и културе

МЕТОДОЛОГИЈА

за израду Плана заштите и спасавања у васпитно-образовним
установама у Републици Српској са Смјерницама о поступању у
случају опасности

 **Aktion
Deutschland Hilft**
Bündnis deutscher Hilfsorganisationen

 World Vision
BOSNA I HERCEGOVINA

Јун 2018. године

Републичка управа цивилне заштите Републике Српске је самостални орган управе под непосредном ингеренцијом Владе Републике Српске. Нашу мисију представља организован и ефикасан систем заштите и спасавања људи, материјалних добара и животне средине у Републици Српској, који кроз програмирање и планирање превентивних и оперативних мјера и активности обезбјеђује јачање отпорности заједнице, отклања узроке угрожавања људи, имовине и животне средине и умањује негативан утицај природне и друге несреће. Заштиту и спасавање људи, материјалних добара и животне средине у ванредним ситуацијама у Републици Српској, Републичка управа цивилне заштите Републике Српске обавља у складу са хуманим принципима и основним начелом да се помоћ пружа свакоме коме је потребна, без обзира на расну, полну, националну, вјерску, политичку и другу припадност, при чему је приоритет спасавање људског живота и здравља, па тек онда имовине и животне средине. Брига о дјечи и стварање услова за сигурно дјетињство, свакако представља један од наших најважнијих приоритета.

Министарство просвјете и културе Републике Српске врши управне и друге стручне послове из области просвјете који се односе на предшколско, основно и средње образовање и васпитање. Министарство просвјете и културе Републике Српске је дало пуну подршку активностима на реализацији пројекта „Школе скројене за сигурно дјетињство“, укључујући и подршку у изради ове публикације.

World Vision International је у Босни и Херцеговини присутан од 1994. године. World Vision је прешао дуг пут: од пружања хуманитарне помоћи ратом захваћеним заједницама, изградње порушених домова, школа и вртића, до оснаживања заједница како би се заједничким снагама побољшао квалитет живота дјеце и њихових породица. Наша визија је друштво по мјери дјеце, засновано на узајамном повјерењу, које свој дјечи пружа наду, нуди им једнаке могућности и оспособљава их да остваре свој пуни потенцијал.

Издавачи: Републичка управа цивилне заштите Републике Српске у партнерству са
Министарством просвјете и културе Републике Српске
World Vision International у БиХ

Аутори: Драган Штарк, Републичка управа цивилне заштите Републике Српске
Маријана Савић, Републичка управа цивилне заштите Републике Српске
Драгиша Тешановић, Републичка управа цивилне заштите Републике Српске

Уредник: Алмир Зулић, World Vision International у БиХ

Водитељица пројекта: Амра Курбеговић, World Vision International у БиХ

Лектор: Профис д.о.о., Сарајево

Техничка припрема и дизајн: Сабина Мрган

Штампа: ОФФ – СЕТ Тузла

Тираж: 650

Ова публикација је урађена у оквиру пројекта
“Школе скројене за сигурно дјетињство”

МЕТОДОЛОГИЈА

за израду Плана заштите и спасавања у васпитно-образовним
установама у Републици Српској

Методологија за израду Плана заштите и спасавања у васпитно-образовним установама у Републици Српској

I Увод	7
II Законски основ	9
III Методолошки основ	11
IV Процјена ризика од катастрофа.....	11
IV. I. Увод у процјену ризика.....	11
IV. II. Идентификација ризика.....	13
- Подаци о школском објекту, инфраструктури, ученицима и запосленом особљу	
- Подаци од значаја за безбједност ученика и запосленог особља	
- Обученост и оспособљеност	
IV. III. Анализа ризика.....	17
- Увод у анализу	
- Анализа сценарија	
- Елементи анализе ризика	
- Структура сценарија	
- Евалуација – оцјена ризика	
- Остали ризици	
IV. IV. Приједлог за ниво мјера и активности.....	25
- Препоруке за израду приједлога за ниво мјера и активности	
- Шта се разматра у оквиру приједлога	
IV.V. Одлука о нивоу мјера и активности.....	26
V План превентивног дјеловања.....	28
V.I. Увод.....	28
V. II. Израда Плана превентивног дјеловања.....	28
VI План приправности.....	32
V.I. Увод.....	32
V.II. Израда Плана приправности.....	32
VII План мобилизације.....	35
VI. I. Увод	35
VI.II. Израда Плана мобилизације.....	35
VIII План хитног одговора.....	38
VIII.I. Увод.....	38
VIII.II. Начин израде Плана хитног одговора.....	39
- Поступак у случају пожара	
- Поступак у случају земљотреса	
- Поступак у случају поплаве	
IX План евакуације.....	43
IX.I. Увод.....	43
IX.II. Поступак у случају евакуације – план напуштања објекта.....	43
X Завршне напомене	47

СМЈЕРНИЦЕ О ПОСТУПАЊУ У СЛУЧАЈУ ОПАСНОСТИ

УВОД	57
ПОЖАР.....	60
ПОПЛАВА.....	63
ЗЕМЉОТРЕС.....	66
ЕКСТРЕМНЕ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКЕ ПОЈАВЕ.....	69
ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ.....	73
РИЗИЦИ У САОБРАЋАЈУ.....	76
ЕСЗР.....	78
ТЕХНИЧКО ТЕХНОЛОШКЕ НЕСРЕЋЕ.....	80
ЕВАКУАЦИЈА.....	83
-Постављање знакова за евакуацију	
-Напуштање објекта	
ВАЖНИ ТЕЛЕФОНСКИ БРОЈЕВИ.....	86

Преглед табела

Табела 1 - Примјер листе репрезентативних ризика на подручју ЈЛС.....	15
Табела 2 - Циљне/ризичне групе – шта је вриједно и важно заштитити	15
Табела 3 - Листа опасности.....	16
Табела 4 - Примјер листе репрезентативних ризика за васпитно-образовну установу.....	16
Табела 5 - Примјер структуре сценарија.....	19
Табела 6 - Критеријуми за процјену вјероватноће/учесталости.....	20
Табела 7 - Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на живот и здравље људи	21
Табела 8 - Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на имовину.....	21
Табела 9 - Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на критичну инфраструктуру.....	21
Табела 10 - Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на животну средину.....	22

Преглед графикана

Графикон 1 - Компоненте ризико-базираног димензионирања.....	12
Графикон 2 - Матрица процјене капацитета.....	23
Графикон 3 - Матрица ризика за највјероватнији нежељени догађај.....	23
Графикон 4 - Матрица ризика за догађај са најтежим посљедицама	24
Графикон 5 - Матрица приоритетизације ризика.....	25

Прилози

Прилог број 1 - Терминологија.....	49
Прилог број 2 - Преглед измјена докумената Плана заштите и спасавања	52
Прилог број 3 - Бројеви телефона хитних служби	52
Прилог број 4 - Знакови за узбуњивање	53
Прилог број 5 - Образац позива за мобилизацију	54
Прилог број 6 - Формат Плана обуке.....	55
Прилог број 7 - Формат Плана позивања – варијанта 1 (мобилна/фиксна мрежа у функцији)	55
Прилог број 8 - Формат Плана позивања – варијанта 2 (мобилна/фиксна мрежа нису у функцији)	55

УВОД

I. Увод

Васпитно-образовне установе представљају високо ризичне објекте, са бројним факторима рањивости и изложености различитим врстама опасности. У великом броју случајева се ради о старијим објектима, са дотрајалим електричним и другим инсталацијама, без инсталираних ватродојавних система, обиљежених праваца евакуације, са недовољним бројем противпожарних апарата, хидрантском мрежом која се нередовно контролише, технички неиспитаним громобранским инсталацијама, што у великој мјери утиче на повећани ниво ризика. Додатни фактор ризика представља недовољна обученост наставног/васпитачког, другог запосленог особља и ученика/дјеце у поступању у случају опасности као и у случају евакуације.

Посебну пажњу треба обратити на чињеницу да се ради о објектима у којима ради и борави, током већег дијела дана, велики број људи, посебно дјеце, међу којима су и дјеца ометена у развоју.

Васпитно-образовне установе дијеле ризике са јединицом локалне самоуправе на чијем се подручју налазе. То су прије свега пожари, затим земљотрес, у зависности од нивоа сеизмичког ризика којем су изложени, у значајној мјери поплаве, олујно невријеме, заразне болести и други ризици. Ту су и „остали ризици“, којима се понекад не поклања довољна пажња, као што су необиљежени и необезбијеђени пружни прелази, те остали ризици у саобраћају, опасност од експлозивних средстава заосталих из рата (у даљем тексту: ЕСЗР) на одређеним подручјима, опасност од паса луталица, вршњачко насиље и слично.

Васпитно-образовне установе су блиско ослоњене на хитне, спасилачке као и друге органе и службе јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налазе, те њихова сигурност у случају природне и друге несреће у највећој мјери зависи од опремљености, оспособљености и ефикасности ових служби. Успостављен и ефикасан систем заштите и спасавања на подручју јединице локалне самоуправе, са формираним и оспособљеним органима, снагама и субјектима цивилне заштите и развијеним капацитетима од значаја за заштиту и спасавање, урађеном планском документацијом, представља један од битних предуслова за већу сигурност школа.

У том смислу, намеће се потреба за редовном и континуираном сарадњом управа васпитно-образовних установа са органима и службама од значаја за заштиту и спасавање јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налазе, прије свега са градоначелницима/начелницима, штабовима и службама цивилне заштите, ватрогасним јединицама, Црвеним крстом, полицијом, центрима за социјални рад, здравственим установама и другим органима и службама. Поменута сарадња неопходна је, прије свега по питању реализације различитих видова обуке и вјежби запосленог особља и ученика/дјеце, израде планских докумената, заједничког дјеловања на провођењу превентивних мјера, мјера приправности, оперативних и мјера санације посљедица природне и друге несреће.

Методологија је намијењена првенствено школским управама, наставном/васпитачком и другом запосленом особљу, да кроз њену практичну примјену омогући стицање основних знања у области смањења ризика од катастрофа (DRR) и управљања ризицима од катастрофа (DRM).

Ова методологија има за циљ да пружи подршку управама основних и средњих школа у изради планова заштите и спасавања, као и да олакша утврђивање приоритета и примјену мјера предвиђених тим плановима.

Такође, методологија може, без посебног прилагођавања, имати адекватну примјену и у предшколским као и високообразовним установама.

II Законски основ

II. Законски основ

Закон о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 121/12 и 46/17), у члану 23. став (3) прописао је да су организације које спроводе образовне, друштвене, медицинске и друге активности које подразумевају заштиту или бригу о већем броју грађана обавезне да израде процјену угрожености од елементарне непогоде и друге несреће, план заштите и спасавања од елементарне непогоде и друге несреће и спроводе мјере и задатке заштите и спасавања.

Чланом 147. Закона утврђено је да План заштите и спасавања садржи:

- а. Процјену угрожености од елементарне непогоде и друге несреће,
- б. Планирање превентивног дјеловања,
- в. Планирање приправности,
- г. Планирање мобилизације,
- д. Планирање хитног поступања.

Правилником о обучавању лица у оквиру основног и средњег образовања о опасностима и заштити од елементарне непогоде и друге несреће („Службени гласник Републике Српске“, број 74/14), у члану 2. став (2) прописано је да „безбједност ученика, наставника, стручних сарадника и осталих запослених у оквиру основног и средњег образовања обезбјеђује се правовременом идентификацијом безбједносних ризика, адекватном превенцијом и предвиђањем начина реаговања, оспособљавањем ученика, наставника, стручних сарадника и осталих запослених за адекватно реаговање у таквим приликама“.

Уредбом о садржају и начину израде Плана заштите и спасавања од елементарне непогоде и друге несреће („Службени гласник Републике Српске“, број 68/13) разрађен је методолошки приступ и начин израде докумената Плана заштите и спасавања, који је обавезујући за све носиоце планирања у области заштите и спасавања.

Плански документи васпитно-образовне установе требају бити усклађени са поменутом уредбом и плановима јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази.

У овој методологији су уграђена одређена унапређења и дорада неких рјешења која тренутно садржи Закон о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама и Уредба о садржају и начину израде Плана заштите и спасавања од елементарне непогоде и друге несреће. Унапређење постојећих методолошких рјешења у домену анализе и оцјене ризика и прихватање UNISDR терминологије, представљају неке од основних одређења приликом израде новог Закона о заштити и спасавању и Уредбе о садржају и начину израде Плана заштите и спасавања. Методолошка унапређења и терминологија садржана у овом документу представљају конкретизацију визије даљег развоја тренутно важећег методолошког приступа, а у сваком случају обезбјеђују већи степен усклађености са Смјерницама за процјену ризика ЕУ.

У складу с наведеним, користеће се следећи називи планских докумената:

- умјесто „Процјена угрожености од елементарне непогоде и друге несреће“, користеће се назив „Процјена ризика од катастрофа“;
- за План превентивног дјеловања, План приправности и План мобилизације остаће исти назив;
- умјесто „План хитног поступања“, користеће се назив „План хитног одговора“.

III Методолошки ОСНОВ

III. Методолошки основ

Методолошки приступ који се примјењује приликом израде планских докумената у области заштите и спасавања у Републици Српској је „ризико-базирано димензионирање“. У најширем смислу, ризико-базирано димензионирање представља „прилагођавање“ планских докумената, прописа и друге документације, превентивних и интервентних капацитета идентификованим ризицима.

Ова методологија треба да помогне управама васпитно-образовних установа да изврше идентификацију и анализу ризика, процјене њихов негативан утицај на школски објекат, његову околину, ученике/дјecu, запослене, школску имовину, инфраструктуру и васпитно-образовни процес, да идентификују факторе рањивости и изложености, превентивне и интервентне капацитете од значаја за заштиту и спасавање којима располаже јединица локалне самоуправе и васпитно-образовна установа, те да на основу наведеног изврше процјену нивоа репрезентативних ризика, евалуацију – оцјену ризика у скали прихватљив – неприхватљив ризик и сачине приједлог мјера и активности за смањење ризика од катастрофа.

Процјена ризика од катастрофа треба садржавати довољно информативних и аналитичких података, прије свега за доношење адекватних одлука у циљу смањења нивоа ризика, као и за израду осталих докумената Плана заштите и спасавања (у даљем тексту: План).

Основна сврха израде осталих докумената Плана јесте да пружи потребне информације, препоруке и упутства о начину поступања у случају опасности идентификованих у Процјени ризика од катастрофа (у даљем тексту: Процјена ризика), као и мјера, активности и поступака по питању превентивног дјеловања, приправности, мобилизације и хитног одговора. План треба садржавати јасна и недвосмислена упутства и препоруке о мјерама које је неопходно предузети краткорочно и дугорочно, у циљу смањења нивоа ризика, као и упутства о начину поступања у случају опасности којима је васпитно-образовна установа изложена, укључујући и детаљно разрађен поступак у случају евакуације.

У најширем смислу, ова методологија има за циљ и да укаже на значај планирања као континуираног, а никако једнократног процеса. Планирање је, можда, мањим дијелом и „маштање“, а у највећој могућој мјери представља конкретизацију чињеница, околности и проблема. У основи сваке ванредне ситуације су непредвидивост и неизвјесност – не знамо шта ће се заиста догодити. Различити ризици подразумијевају и различите неизвјесности. Један од основних задатака планирања јесте да се неизвјесност и непредвидивост сведу на најмању могућу мјеру. Као такво, планирање представља основну функцију руковођења, јер треба да помогне у доношењу најбољих одлука.

IV. Процјена ризика од катастрофа

IV. I. Увод у процјену ризика

Основни циљ Процјене ризика је идентификација и анализа репрезентативних ризика, процјена њиховог негативног утицаја на школски објекат, његову околину, ученике/дјecu, запослене у школи, школску имовину, инфраструктуру и сам васпитно-образовни процес, идентификација фактора рањивости и изложености, процјена стања превентивних и интервентних капацитета од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање којима располажу јединица локалне самоуправе и васпитно-образовна установа, процјена нивоа/обима репрезентативних ризика, те евалуација – оцјена ризика у скали прихватљив – неприхватљив ризик, дефинисање приоритета за дјеловање и израда приједлога мјера и активности за смањење ризика од катастрофа.

Ризико-базирано димензионирање подразумијева да процјена ризика обухвата пет повезаних и међусобно условљених фаза или, боље речено, компоненти, представљених кружним процесом који се непрекидно понавља (Графикон I):

- **Идентификација ризика** – процес проналажења, препознавања и описивања ризика. Служи као уводни корак у анализу ризика.
- **Анализа ризика** – процес разумијевања природе ризика и утврђивања нивоа/обима ризика. Евалуација/оцјена ризика је процес упоређивања резултата анализе ризика са критеријумима ризика, како би се оцијенило да ли се ризик, односно процијењени ниво ризика може толерисати.
- **Приједлог за ниво мјера и активности** – након завршене анализе ризика, сачињава се приједлог мјера за смањење нивоа ризика, прије свега оних који су приликом евалуације ризика оцијењени као неприхватљиви.
- **Доношење одлуке по приједлогу за ниво мјера и активности** – доноси је директор васпитно образовне установе (у даљем тексту: директор), након усаглашавања са школском управом.
- **Провођење одлуке** – процес реализације мјера и активности утврђених одлуком, стална провјера предложених рјешења у пракси и њихова ревизија.

Графикон I: Компоненте ризико-базираног димензионирања

Процјену ризика као и остале документе Плана израђује радна група коју именује директор. Именовање чланова радне групе заснива се на процјени потреба и дефинисању релевантних субјеката – партнера у заједничком раду, унутар и изван васпитно-образовне установе. За рад у радној групи именују се координатори за одређени ризик из реда наставног/васпитачког и другог запосленог особља, а у координацији са начелником/градоначелником јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налази васпитно-образовна установа, радној групи се додјељују придружени чланови – координатори из служби од значаја за заштиту и спасавање, и то, представник службе цивилне заштите, представник ватрогасне јединице, полиције, надлежне здравствене установе, Црвеног крста, центра за социјални рад и других, по потреби.

Полазну основу за одређивање чланова радне групе – координатора за одређену врсту ризика, односно више ризика представља Процјена ризика јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, ризици и опасности којима је васпитно-образовна установа у прошлости била изложена, фактори рањивости и изложености, прелиминарна процјена онога што би се могло догодити у будућности и остало што се може цијенити као релевантно.

Уколико васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе не располажу стручним особљем, односно ресором за одређену врсту ризика, директор одређује члана радне групе да у координацији на надлежним републичким органом и институцијом обезбиједи податке за идентификацију и анализу репрезентативног ризика.

Обавеза је надлежних органа и служби јединице локалне самоуправе, односно надлежног органа и институције подручног или републичког нивоа, да на захтјев радне групе васпитно-образовне установе сарађује са истом, пружи јој стручну помоћ, достави тражене податке и информације неопходне за њен рад.

Задатак члана радне групе – координатора за одређени ризик јесте да:

- дефинише који подаци су му потребни за даљи рад и анализу;
- идентификује гдје се они налазе;
- прикупи релевантне податке и информације;
- идентификује ризик као репрезентативан (таквог нивоа утицаја да је потребно приступити његовој анализи) или га третира као ризик чије су посљедице мале или занемарљиве, али је неопходно пратити његов ниво у будућности;
- изврши анализу репрезентативног ризика (уради сценариј, укључујући посљедице по циљне – ризичне групе: људи, имовина, инфраструктура и животна средина, матрицу ризика са процјеном нивоа ризика);
- изврши евалуацију – оцјену толеранције ризика, прихватљив – неприхватљив;
- припреми приједлог за ниво мјера и активности од значаја за смањење нивоа репрезентативног ризика који му је додијељен за анализу.

Рјешењем о именовању чланова радне групе – координатора, директор дефинише начин рада, динамику, рокове и друга питања, а читав процес прати и координира школска управа.

IV. II. Идентификација ризика

Идентификација ризика је процес проналажења, препознавања и описивања ризика. Да би идентификација ризика била валидна, овај процес је потребно разграничити у неколико међусобно зависних корака.

У првом кораку се дефинишу општи подаци о васпитно-образовној установи, пошто су од посебног значаја за даљу анализу. Одређени дио општих података је подложен промјени, па је ту околност потребно узети у обзир приликом ажурирања планских докумената, понављања процеса идентификације и анализе ризика (посебно обратити пажњу на факторе рањивости и капацитете), зависно од обима и врсте промјена у оквиру општих података. Општи подаци ће помоћи у идентификацији онога што је вриједно и важно заштитити као и у идентификацији рањивих тачака. Општи подаци се ажурирају најмање једном годишње.

Процес идентификације ризика је сталан и непрекидно се понавља због промјенљивости ризика и фактора који га одређују у простору и времену.

Подаци о школском објекту, инфраструктури, ученицима/дјечи и запосленом особљу

- ужа локација школског објекта;
- година изградње;
- начин градње – зидани објекат, блокови и слично, кров, број спратова;
- посједује ли васпитно-образовна установа употребну дозволу;
- стање електричних инсталација, табле са осигурачима, гдје се налазе склопке за искључење електричне енергије за сваку етажу, укључујући и централну склопку;
- функционисање телекомуникација;
- стање водоводне мреже, тоалета, на коју водоводну мрежу је објекат прикључен, да ли се вода хлорише и да ли се редовно контролише њена исправност;
- врста гријања, стање котловнице;

- опште стање објекта, столарија, шта је и које године реновирано од године изградње;
- број учионица, остале службене просторије, тоалети;
- број улаза у школу и да ли су сви у функцији, стање физкултурне сале, школско двориште, ограда око школе;
- број наставника/васпитача и укупан број запосленог особља;
- укупан број ученика/дјеце, број ученика/дјеце ометених у развоју и да ли су они интегрисани са осталим ученицима/дјецом или се са њима ради посебно;
- у колико смјена ради школа, радно вријеме.

Подаци од значаја за безбједност ученика/дјеце и запосленог особља

- да ли је инсталиран видео-надзор, шта покрива и ко има увид;
- да ли су обиљежени правци за евакуацију, да ли је њихов шематски приказ истакнут на видним мјестима, да ли су проходни;
- да ли је инсталиран разглас и гдје је разведен;
- има ли школа ноћног чувара, други вид обезбјеђења и да ли у школи неко борава у ванрадно вријеме;
- да ли је инсталирана хидрантска мрежа, да ли су постављени приручни противпожарни апарати и да ли овлаштено правно лице редовно контролише њихову исправност;
- да ли је инсталирана громобранска инсталација и да ли је испитана њена функционалност;
- да ли је прилаз школи одговарајући, имају ли ученици/дјеца организован превоз до школе и назад, налази ли се школа непосредно поред саобраћајнице која може представљати фактор ризика за ученике/дјецу и запослено особље;
- да ли се врши редовна годишња анализа стања безбједности у школи.

Обученост и оспособљеност

- који вид сарадње је остварен са службама од значаја за заштиту и спасавање јединице локалне самоуправе на чијем се подручју школа налази (општинска служба цивилне заштите, ватрогасна јединица, Црвени крст, здравствене установе, полиција, центар за социјални рад и друге), у обзир узети повратни период од три године;
- да ли је у школи реализована обука запосленог особља и ученика/дјеце о некој од тема од значаја за цивилну заштиту, у обзир узети повратни период од три године;
- постоји ли план евакуације, да ли је изведена вјежба евакуације и када;
- да ли је запослено особље обучено у руковању приручним апаратима за гашење пожара, када је посљедњи пут реализована ова врста обуке;
- да ли су ученици/дјеца и запослено особље упознати са поступцима у случају одређених врста опасности (пожар, земљотрес, олујно невријеме, поплава и друго).

У фази идентификације ризика, обавезно се узимају у обзир репрезентативни и други ризици идентификовани у Процјени ризика јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, резултати анализе ризика, подручје утицаја ризика, мапе ризика, као и други подаци од значаја, што представља други корак. При томе, посебну пажњу треба обратити на следеће:

- Идентификовани ризик никада није раван нули, ризици нису непромјенљива категорија, већ се мијењају током времена и у простору, могу настати нови, али и нестати постојећи ризици.
- Могуће је да репрезентативни ризици идентификовани у Процјени ризика јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази, својим негативним утицајем „покривају“ и подручје на којем се налази васпитно-образовна установа. Исто тако је могуће и да имају уже подручје утицаја, које не обухвата подручје на којем се налази васпитно-образовна установа.
- Иако се у фази идентификације ризика „све“ узима у обзир, све ипак није могуће узети у обзир. Радна група треба да изврши процјену и оних опасности које нису разматране у Процјени ризика јединице локалне самоуправе. Можда су неке, без разлога заснованих на чињеницама, изостављене. Фактор који се без изузетка мора узети у обзир је да школа представља, по својој природи, фактор високог ризика и мјесто на којем ради и борава велики број људи, највећим дијелом дјеца. Из наведених околности произилазе различите врсте опасности, које можда и нису биле репрезентативне у случају јединице локалне самоуправе. Због тога, пожар у школском објекту подразумијева већи ниво ризика, без обзира да ли се догодио у прошлости.
- Ризици у настајању – опажамо појаве које иначе познајемо, али се дешавају чешће, са већим интензитетом и посљедицама – најчешће се доводе у везу са климатским промјенама и факторима развоја.
- Непознати ризици – дешавања у прошлости нису указивала на њихове „домете“ и посљедице (објашњења и чињенице могући су тек након дешавања).

Листа репрезентативних ризика идентификованих за подручје јединице локалне самоуправе на чијем се

подручју васпитно-образовна установа налази, са процијењеним нивоом ризика, преузима се из Процјене ризика јединице локалне самоуправе.

Табела 1: Примјер листе репрезентативних ризика на подручју ЈЛС

Редни број	Репрезентативни ризик	Процијењени ниво ризика (просјечни процијењени ниво утицаја на подручје општине)
1.	Пожари	Висок ризик
2.	Поплаве	Висок ризик
3.	Земљотреси	Низак ризик
4.	Заразне болести	Просјечан/прихватљив ризик
5.	Хидрометеоролошки ризици	Просјечан/прихватљив ризик

Идентификација ризика подразумијева довођење у међусобну везу опасности/хазарда, односно њиховог негативног утицаја на циљне/ризичне групе на основу података из прошлости – историјске слике ризика, базе података, извјештаја спасилачких и хитних служби (врста, обим, посљедице, вријеме, мјесто и друго од значаја), статистичких података, повезаност са другим опасностима, учесталост итд. У обзир се узимају све опасности, опасне појаве и догађаји, чак и они мањег значаја, обима и утицаја, као и опасности које се у прошлости нису догодиле, мада су за то постојали или и даље постоје повољни услови или чињенично засноване претпоставке. Ово представља трећи корак. Од кључног је значаја за радну групу да препозна гдје се ови подаци налазе, пошто та околност обично идентификује релевантне стране – партнере који учествују у идентификацији и анализи ризика.

Израдом листе циљних/ризичних група и листе опасности, опасних догађаја и појава, њиховим довођењем у међусобну везу, комплетира се слика, прије свега, могућих ризика и ствара добра основа за даљу анализу.

опасност/хазарда

циљне/ризичне групе

Табела 2: Циљне/ризичне групе – шта је вриједно и важно заштитити

Циљне/ризичне групе, узете као широке категорије	Циљне/ризичне групе рашчлањене на поткатеорије
ЉУДИ	Наставно/васпитачко особље, остало запослено особље, ученици/дјеца, ученици/дјеца са сметњама у развоју, инвалиди, хронични болесници...
ИМОВИНА	Школски објекат, намјештај, техничка средства, опрема, педагошка документација, евиденције, јавне исправе, учионице, зборница, тоалети, котловница, лабораториј, игралиште, школска ограда...
ИНФРАСТРУКТУРА	Телекомуникације, електроинсталације, водоводна мрежа и инсталације, путна инфраструктура, громобранска инсталација, хидрантска мрежа...
ЖИВОТНА СРЕДИНА	Непосредна околина школског објекта, могући утицај посљедица опасности на подручје око школског објекта (вода, земљиште, ваздух, биљни и животињски свијет...)

Табела 3: Листа опасности

Опасност – основна група	Подгрупе
Пожар у школском објекту	- угашен прије доласка ватрогасаца, - пожар на димњаку, - пожар на димњаку, захваћен и кров, - пожар у једној просторији, пожар у неколико просторија, - пожар у котловници, - блокирано неколико лица, задимљеност, - евакуација ...
Земљотрес	

Пошто широка листа идентификованих опасности није погодна за даљу анализу, њу је потребно „сузити“, свести на репрезентативне ризике, односно ризике за које радна група процијени да потенцијално могу имати значајан негативан утицај на циљне/ризишне групе, а могуће је направити и листу „осталих ризика“. Такозвани остали ризици, у смислу ове методологије, представљају ризике за које није потребно провести прописану анализу, али их је потребно идентификовати, утврдити њихов потенцијални утицај на циљне/ризишне групе и дефинисати мјере за ублажавање ризика или његово елиминисање. Најчешће се овдје ради о необиљеженим/необезбијеђеним пружним прелазима, непосредној близини саобраћајнице, псима луталицама, вршњачком насиљу и слично.

Табела 4: Примјер листе репрезентативних ризика за васпитно-образовну установу

Р/Б	Репрезентативни ризик	Посљедице
1.	Пожар на објекту	Опасност по живот и здравље ученика/дјеце и запослених, паника, оштећење објекта, инфраструктуре и школске имовине, блокирање путева за евакуацију, прекид васпитно/образовног процеса
2.	Земљотрес	Опасност по живот и здравље ученика/дјеце и запослених, паника, могућност настанка пожара, рушење објекта или његово оштећење, закрчење путева за евакуацију, посљедице по инфраструктуру и школску имовину, прекид васпитно/образовног процеса
3.	Поплава	Опасност по школску имовину, плављење школског дворишта, игралишта, приземља, прекид путних комуникација, прекид васпитно/образовног процеса
4.	Олујни вјетар, екстремне температуре, удар грома, град, сњежне падавине	Опасност по објекат, електричну и комуникациону инфраструктуру, могућност пожара услед неисправне громобранске инсталације, оштећење кровне конструкције
5.	Заразне болести	Опасност по ученике/дјецу и запослене, прекид васпитно/образовног процеса
6.	ЕСЗР	Тјелесне повреде, губитак живота

Овако представљена листа репрезентативних ризика представља основу за следећу фазу – анализу ризика. Идентификација ризика је трајан процес јер увијек може доћи до појаве нових и/или нестанка постојећих ризика, услед различитих околности. Важно је стално пратити промјене и благовремено их уграђивати у планска документа.

IV.III.Анализа ризика

Увод у анализу

Процјена ризика је укупан процес идентификације, анализе и евалуације ризика. **Анализа ризика** је процес разумијевања природе ризика и утврђивања његовог нивоа. **Евалуација –оцјена ризика**, која се проводи након утврђивања нивоа ризика, представља процес поређења резултата анализе ризика са критеријумима ризика, како би се утврдило да ли се ризик и/или његов ниво може толерисати (дефиниције одговарају ISO 31010).

Ризик је комбинација вјероватноће неког догађаја и његових негативних посљедица (ISO 31010). Вјероватноћа се у овом смислу може посматрати као могућност да ће се нешто догодити. Када о одређеним опасностима постоје релевантнији подаци које нуди историјска слика ризика, процјена вјероватноће неког догађаја или опасности треба да буде заснована на учесталости догађаја.

Ризик = вјероватноћа x посљедице

Дефиниција одражава традиционални универзални усвојени стандард и поглед на ризик – идеалан алат за израду планова приправности и одговора на катастрофе.

Анализа ризика обухвата два основна елемента – анализу сценарија и анализу капацитета. Анализа сценарија представља утврђивање обима ризика на одређеном подручју путем анализе вјероватноће и анализе посљедица. Анализа капацитета обухвата анализу превентивних и интервентних капацитета, и обавезно укључује и капацитете јединице локалне самоуправе на чијем се подручју васпитно-образовна установа налази.

Анализом треба обухватити рањивост и изложеност, као опредјељујуће факторе за оцјену нивоа ризика. Рањивост у овом смислу подразумијева идентификацију карактеристика и околности а) школе као заједнице и б) школе као имовине, које их чине подложним штетним утицајима опасности, док се изложеност разматра у смислу да се идентификују људи, имовина или други елементи присутни у зони опасности, а који могу бити предмет потенцијалних губитака.

Анализа сценарија

Сценариј у најширем смислу представља прихватљив опис нежељеног догађаја (једног или више повезаних догађаја) за сваки репрезентативни ризик који може имати негативан утицај на циљне/ризичне групе.

Сваки сценариј мора узети у обзир да постоје опасности и ризичне ситуације у којима једна опасност може бити окидач за другу или више њих (такозвани ланац догађаја, домино ефекат или каскадни догађаји), било да се догађају истовремено или једна за другом. На примјер, поплава као идентификовани ризик може узроковати загађење воде за пиће, изливање опасних материја, појаву заразних болести, активирати клизишта и слично. Процјена посљедица у том случају треба размотрити кумулативни утицај свих догађаја, било да се дешавају истовремено или један за другим.

Пожар на школском објекту може избити усљед различитих узрока, као што су неисправне електричне инсталације, решо у кухињи, квар у котловници, удар грома, неадекватно складиштење опасних материја, узроци везани за рад у лабораторији или техничкој радионици, намјера итд. Може избити на више различитих локација и ризичних тачака у школском објекту, у радно или ванрадно вријеме и тако даље, што условљава неограничен број описа развоја опасности, односно сценарија.

Због ове сложености, која онемогућава релевантну анализу ризика, у практичном смислу примјењује се свођење мноштва могућности на ограничен избор идентификованих догађаја. Сценариј ризика је представљање – опис развоја једног ризика или више ризика (мулти-ризик) који има значајан потенцијал негативног утицаја на циљне/ризичне групе и који је изабран ради детаљније процјене одређене врсте ризика коју представља. У том смислу, умјесто да се наводе описи мноштва сценарија

услед неограничености идентификованих опасности, као у случају напријед наведеног примјера пожара, сценариј се своди на опис једног репрезентативног ризика, у који ће бити укључени описи а) највјероватнијег и б) најсложенијег развоја догађаја (један сценариј може укључивати више различитих, а међусобно повезаних догађаја). Дакле, за један ризик израђују се најмање два сценарија.

Сценариј представља прихватљив опис начина на који се опасност у будућности може развити. Израда сценарија се углавном заснива на искуству из прошлости, с тим да треба узети у обзир и догађаје који се до сада нису десили. Сценарији требају бити засновани на кохерентном и конзистентном скупу претпоставки, те као и свако субјективно поједностављивање стварности, сценарији укључују субјективне претпоставке.

Сценариј описује двије врсте догађаја:

- највјероватнији нежељени догађај;
- догађај са најтежим посљедицама.

Елементи анализе ризика:

1) Анализа опасности, која укључује:

- **географски утицај** – опис специфичности утицаја микролокације на којој се налази школски објект, специфичност простора, са аспекта врсте ризика;
- **временски утицај** – вријеме као климатски и метеоролошки фактор, и вријеме у смислу утврђивања учесталости догађаја и његовог трајања;
- **димензионирање интензитета**, обим утицаја на циљне/ризичне групе;
- **вјероватноћа** настанка.

2) Анализа осјетљивости, која укључује следеће:

- **Анализу изложености** – на примјер, уколико се школски објект налази у зони поплавног или сеизмичког ризика, у непосредној близини необезбијеђене путне или жељезничке комуникације и слично.
- **Анализу рањивости** – бројни су фактори рањивости. Углавном се дијеле на социјалне/друштвене, економске, еколошке и физичке (ови су везани за карактеристике објекта, начин градње). Фактори рањивости у васпитно-образовној установи могу се односити на старост објекта, неадекватан начин градње, старе инсталације, неисправну котловницу, необиљежене правце евакуације, стање по питању противпожарних апарата, недовољну обученост, изостанак сарадње са релевантним службама и слично.
- **Процјену могућег утицаја** – посљедица. На основу посљедица се доносе одлуке.
- **Анализу капацитета**, превентивних и интервентних.

Структура сценарија:

Један сценариј се израђује за један репрезентативни ризик. У сценарију се описује једна или више опасности или опасних догађаја који су узрочно-посљедичном везом међусобно повезани и представљају вјероватан слијед догађаја у вези с предметним ризиком. Један сценариј садржи а) опис највјероватнијег нежељеног догађаја и б) опис догађаја са најтежим посљедицама. Догађаји, негативан утицај и посљедице опасности узимају се у обзир само уколико имају непосредан или посредан утицај на школски објект и његову околину, школску имовину и инфраструктуру, наставно/васпитачко и друго запослено особље, ученике/дјецу, неометано одвијање васпитно-образовног процеса, долазак и повратак из школе и друго што носилац израде сценарија процијени за релевантно.

У наведеном примјеру структуре сценарија, више врста ризика наведено је само у сврху појашњења израде сценарија. Један сценариј третира само један репрезентативни ризик.

Табела 5: Примјер структуре сценарија

Број и назив сценарија
Сценариј број 1: Пожар у школском објекту Сценариј број 2: Плављење подрумских просторија и приземља усљед изливања рјечице...
Врста репрезентативног ризика
Пожар, поплава, олујно невријеме, епидемија, земљотрес...
Координатор за ризик – носилац израде сценарија
Уписати име и презиме координатора именованог за одређену врсту ризика
Увод у сценариј
Навести опште информације које су релевантне за репрезентативни ризик, односно опасност на коју се сценариј односи: - хидрографска слика подручја на којем се налази школски објект, географске карактеристике, климатски и метеоролошки фактори, подаци о саобраћајној и другој инфраструктури, хигијенско-епидемиолошке карактеристике ширег подручја, водоснабдијевање, стање и контрола воде за пиће... - опште информације о ризику, односно опасности коју разрађује сценариј: како се испољава, најчешћи узроци (изливање водотока усљед обилних падавина – навести водотоке који су у прошлости имали негативан утицај на школу и подручје у њеној околини, отежан долазак и повратак из школе усљед обилних сњежних падавина, најчешћи узроци пожара у школским објектима – неисправне електричне инсталације, неадекватно коришћење кухињских апарата, неадекватно складиштење запаљивих и опасних материја, неисправна котловница, неадекватан рад у техничким радионицама и лабораторијама, зона и степен сеизмичког ризика којем припада подручје на којем се налази школски објект, заразне болести и епидемије које су у прошлости биле присутне како у школи тако и на ширем подручју (мора се узети у обзир подручје са којег ученици и запослени долазе у школу)...
Анализа сценарија
Анализа изложености
На примјер, сваки објект, тако и школски је пожарно оптерећен, дакле, лица која се налазе у школском објекту изложена су ризику од пожара. Навести и друге релевантне податке, уколико се школски објект налази у плавној зони неког водотока или бране (било да усљед његовог изливања долази до уласка воде у школске просторије или изливање има утицај на прилаз школи, односно на прекид саобраћајних комуникација), зона и степен сеизмичког ризика, хигијенско-епидемиолошка слика подручја, исправност воде за пиће, неповољне климатске карактеристике, близина необезбијеђене саобраћајне комуникације, необезбијеђени и необиљежени пружни прелази...
Опис највјероватнијег нежељеног догађаја
Опис подразумијева конкретне догађаје из прошлости или на чињеницама засноване претпостављене догађаје у будућности. Историјска слика ризика, опасности које су се догађале у прошлости са негативним утицајем на школски објект, инфраструктуру, запослено особље, ученике, одвијање наставног процеса и слично. Нпр, земљотрес 1969, у августу 2007. пожар у школској кухињи, поплаве – навести примјере из децембра 2010, 2014, олујно невријеме... Опис догађаја треба да обухвати догађаје анализирани и у дијелу сценарија који анализира вјероватноћу и посљедице. То ће омогућити потпуност анализе једног, односно више повезаних догађаја. Овдје треба разликовати догађаје са спорим почетком (поплаве, хидрометеоролошке појаве, заразне болести...), гдје постоји могућност ране најаве и упозорења, и догађаје са брзим почетком (земљотрес), који настају без најаве и упозорења, неочекивано. Опис догађаја подразумијева опис узрока: упаљен решо, неисправна гријалица, изливање водотока, неисправна вода за пиће, вирус, обилне сњежне падавине; да ли је било упозорења или најаве, да ли се нешто предузело по питању превентиве или приправности, како се догађај развијао, који „окидач“ – догађај или други узрок је био за развој „ланца догађаја“, како су се они развијали...

Анализа вјероватноће

Историјска слика ризика, опасности које су се догађале у прошлости са негативним утицајем на школски објекат, инфраструктуру, запослено особље, ученике/дјецу, одвијање васпитно-образовног процеса и слично. Нпр., у августу 2007. пожар у школској кухињи, поплаве – навести примјере из децембра 2010, 2014, земљотрес 1969, олујно невријеме итд.; подаци о учесталости одређених појава (подаци којима располаже школа и јединица локалне самоуправе), једном до два пута годишње, три пута у посљедњих десет година.

За сваку врсту ризика, описану опасност, догађај и слично треба дати вјеродостојан податак о вјероватноћи, као могућности да се нешто може догодити, уколико се већ догађало у прошлости, односно, уколико постоје, податке о учесталости – број догађаја у јединици времена, који могу представљати добру основу за анализу и оцјену вјероватноће.

Вјероватноћа може бити вишег нивоа и поред тога што се одређена појава није или се занемарљиво ријетко дешавала у прошлости, уколико постоји основана претпоставка да се, услед различитих околности, од којих су фактори рањивости веома битни, може догодити у будућности. Разоран земљотрес који се догодио на неком сеизмички активном подручју у прошлости, и поред чињенице да се релативно ријетко догађа, поново ће у будућности погодити исто подручје.

Табела 6: Критеријуми за процјену вјероватноће/учесталости

Категорија	Вјероватноћа/учесталост			
	Квалитативна оцјена	Вјероватноћа	Учесталост	Одабрана вриједност – означити са х
1	Врло ниска	до 1 %	једном у 100 г. и рјеђе	
2	Ниска	1–5 %	једном у 20–100 г.	
3	Просјечна	5–50 %	једном у 2–20 г.	х
4	Висока	51– 98 %	једном у 1–2 г.	
5	Врло висока	преко 98 %	једном годишње и чешће	

Анализа рањивости

Бројни су фактори рањивости, али је битно препознати оне који су релевантни за одређену врсту ризика.

- старост објекта (може бити повољна околност уколико су школски објекти изграђени након 1969. године, односно послије бањалучког земљотреса, када су објекти грађени у складу са „строжијим“ прописима градње у односу на сеизмички ризик), неадекватна градња, дотрајале електричне, водоводне и друге инсталације, неисправна и дотрајала котловница, дотрајала столарија, неопрезно руковање кухињским апаратима (шпорет, решо), дотрајали тоалети, неинсталирана или нередовно сервисирана хидрантска мрежа, вода за пиће се не хлорише и не контролише или се контролише нередовно, недовољан број приручних противпожарних апарата, нередовно сервисирање и необученост запослених у руковању противпожарним апаратима, неинсталирана или неиспитана громобранска инсталација, путеви евакуације нису обиљежени, вјежбе евакуације се не реализују, нема сарадње са органима и службама јединице локалне самоуправе од значаја за цивилну заштиту, плански документи нису урађени, не реализује се обука (поступање у случају опасности, поступање у случају евакуације, познавање ризика, развијање свијести...) наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјече или се реализује нередовно, удаљеност ватрогасне јединице од школског објекта (вријеме од дојаве пожара до почетка интервенције), опремљеност јединице и број ватрогасаца, начин на који је организовано дежурство у ватрогасној јединици и начин дојаве о пожару, није инсталиран пожарни аларм, нема ноћног чувара, није организован никакав вид обезбјеђења, школско двориште и игралиште немају ограду...

Анализа посљедица

Сценариј није потпун уколико не садржи квантитативно изражене податке о негативном утицају конкретног догађаја из прошлости или на чињеницама заснованог догађаја који се може догодити у будућности (навести посљедице догађаја из дијела сценарија: Анализа вјероватноће). Посљедице су од кључног значаја за оцјену нивоа ризика и доношење одлука. Треба навести врсту и обим утицаја – негативних посљедица на сваку од циљних/ризичних група:

а) људи - навести број људи обухваћених нежељеним догађајем, број страдалих, повријеђених, заражених, страх и паника; привремен, за дужи период или трајан прекид образовног процеса;

б) имовина - навести негативан утицај и посљедице изражене у висини штете (само оно што је релевантно: грађевинска структура, кров, столарија, намјештај, документација, оборено дрвеће у дворишту школског објекта итд.);

в) инфраструктура - навести негативан утицај и посљедице изражене у висини штете и прекиду функционисања инфраструктуре, изражено у дужини трајања (телекомуникације, снабдијевање електричном енергијом, водоснабдијевање, гријање, путне комуникације од значаја итд.);

г) животна средина - загађење ваздуха, воде за пиће, земљишта усљед опасности које су се догодиле (у школском објекту или околини), а имају или могу имати негативан утицај на школски објекат и његову околину.

Табела 7: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на живот и здравље људи

Циљна/ризична група – живот и здравље људи			
Категорија	Посљедице	Критеријум - обојели, отровани, лакше и теже повријеђени, смртно страдали	Одабрана вриједност -означити са х
1	Занемарљиве	1 лакше повријеђен	х
2	Мале	до 3 лакше повријеђено	
3	Умјерене	до 5 лакше и теже повријеђено	
4	Значајне	преко 5 лакше и теже повријеђено	
5	Катастрофалне	повријеђени и најмање 1 смртно страдали	

Табела 8: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на имовину

Циљна/ризична група – имовина			
Категорија	Посљедице	Критеријум - материјална штета процијењена у КМ	Одабрана вриједност -означити са х
1	Занемарљиве	до 1000	
2	Мале	1000 до 3000	
3	Умјерене	3000 до 10000	х
4	Значајне	10000 до 30000	
5	Катастрофалне	преко 30000	

Табела 9: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на критичну инфраструктуру

Циљна/ризична група – критична инфраструктура			
Категорија	Посљедице	Критеријум - материјална штета процијењена у КМ	Одабрана вриједност -означити са х
1	Занемарљиве	до 1000	х
2	Мале	1000 до 3000	
3	Умјерене	3000 до 10000	
4	Значајне	10000 до 20000	
5	Катастрофалне	преко 20000	

Табела 10: Критеријуми за процјену утицаја посљедица опасности на животну средину

Циљна/ризична група – животна средина			
Категорија	Посљедице	Критеријум - материјална штета процијењена у КМ	Одабрана вриједност -означити са x
1	Занемарљиве	до 1000	
2	Мале	1000 до 3000	x
3	Умјерене	3000 до 10000	
4	Значајне	10000 до 30000	
5	Катастрофалне	преко 30000	

Опис догађаја са најтежим посљедицама

За разлику од горе описаног, највјероватнијег догађаја, овдје се даје опис догађаја са најтежим посљедицама по циљне/ризичне групе – најсложенији сценариј. Дакле, то није опис догађаја који се релативно често дешава (као поплаве које се догађају сваке године или једном у три или пет година, учестале поплаве бујичних водотока, епидемије сезонског грипа, земљотреси малог интензитета и без озбиљнијих посљедица и други догађаји или опасности са мањим или занемарљиво малим посљедицама).

Овдје се ради о стварним догађајима из прошлости, који су се догодили са интензитетом једном у 100 или више година, са најтежим посљедицама или са најсложенијим развојем више међусобно узрочно-посљедично повезаних догађаја. На примјер, на подручју гдје је то релевантно, поплаве из маја 2014. године или бањалучки земљотрес из 1969. године и други слични догађаји.

Такође, може се описати на чињеницама заснован претпостављени догађај или више међусобно узрочно-посљедично повезаних догађаја, који нису забиљежени у прошлости, али због различитих околности и фактора рањивости, могућих катастрофалних посљедица, треба их узети за предмет анализе. На примјер, могућност пуцања бране на хидроакумулацији за васпитно-образовне установе које се налазе у зони поплавног ризика или реално засноване претпоставке о пожару у школском објекту могу бити добар примјер описа сценарија са најтежим посљедицама. Прекид наставног процеса, привремен или трајан, је питање које треба бити подвргнуто анализи, укључујући и рјешење овог проблема.

Препорука ове методологије је да се у овај дио анализе узме управо једна од наведених опасности (пожар, земљотрес, поплава) или нека друга за коју носилац анализе сценарија има реалне и на чињеницама засноване претпоставке, односно податке које нуди историјска слика ризика.

У овом дијелу треба анализирати све елементе из анализе сценарија који су наведени у оквиру највјероватнијег нежељеног догађаја, изузев увода у сценариј. Такође, обавезно треба попунити табеле за оцјену вјероватноће/учесталости и посљедица по циљне/ризичне групе.

Анализа капацитета

Извршити анализу капацитета (превентивних и интервентних), којима располаже васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе на чијем се подручју налази. У обзир се узимају капацитети од значаја за репрезентативни ризик, односно опасност или више опасних догађаја описаних у сценарију.

Капацитети јединице локалне самоуправе:

- ватрогасна јединица: навести назив јединице, број ватрогасаца, врсту ватрогасних возила којом располаже, значајнијих средстава и опреме – агрегати, пумпе за воду, хидраулични алат за техничке интервенције, љестве, ватрогасна одијела за улазак у ватру и друга значајнија опрема; навести за коју врсту интервенција је јединица оспособљена;
- служба цивилне заштите: урађени плански документи, навести податак да ли је именован штаб цивилне заштите, формирање јединице опште и специјализоване намјене (које намјене и бројно стање), значајнија спасилачка опрема и средства којима служба и јединице располажу, навести јавна и друга предузећа са којима се уговара реализација мјера и задатака заштите и спасавања и друго од значаја;
- Црвени крст: број припадника, организованост, за шта су оспособљени, значајнија средства и опрема којима располажу и друго од значаја;
- дом здравља и друге здравствене установе: ниво здравствене заштите коју установа пружа, број љекара по специјалностима, врста здравствених услуга, хируршке сале, резерве крви и друго;
- центар за социјални рад: констатовати да ли је оспособљен за рад са дјецом у ванредним ситуацијама;
- капацитети јавних предузећа релевантни за одређену врсту ризика: јавна комунална предузећа и слично.

Капацитети васпитно-образовне установе:

- навести да ли је урађена планска документација, ако јесте, шта је од докумената урађено и када, шта недостаје, обученост наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце по питању поступања у случају опасности (пожар, земљотрес, поплава, олујно невријеме и друге опасности) и евакуације, да ли је изведена вјежба евакуације и када, да ли је урађен тлоцрт објекта са планом евакуације и истакнут на видним мјестима, да ли су истакнути знакови за узбуњивање, да ли су набањени, распоређени и да ли се редовно сервисирају приручни противпожарни апарати, обученост запосленог особља у руковању приручним противпожарним апаратима и када је реализована обука, да ли је инсталирана и да ли се редовно контролише хидрантска мрежа, стање громобранске инсталације, сарадња са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе – који вид, у чему и када, да ли је инсталиран видео-надзор и шта покрива, да ли је инсталиран ватродојавни систем, да ли је довољно ефикасна, којом опремом и средствима располаже васпитно-образовна институција у случају ванредне ситуације.

Графикон 2: Матрица процјене капацитета

Категорија	Процјена капацитета васпитно-образовне установе			
	Оцјена стања капацитета	Прије догађаја (прописи, планови, припремљеност за поступање у случају опасности, превентивне мјере)	За вријеме догађаја (капацитети за одговор и ублажавање посљедица, евакуација, мобилизација запослених)	Након догађаја (капацитети за санацију посљедица и опоравак)
	Означити са x			
1	Нису потребне промјене			
2	Потребно прилагођавање			
3	Потребне велике промјене			

Графикон 3: Матрица ризика за највјероватнији нежељени догађај

ВРЛО ВИСОКА (5)					
ВИСОКА (4)					
ПРОСЈЕЧНА (3)					
НИСКА (2)					
ВРЛО НИСКА (1)					
	ЗАНЕМАРЉИВЕ (1)	МАЛЕ (2)	УМЈЕРЕНЕ (3)	ЗНАЧАЈНЕ (4)	КАТАСТРОФАЛНЕ (5)
ЉУДИ					
ИМОВИНА					
ИНФРАСТРУКТУРА					
ЖИВОТНА СРЕДИНА					

Графикон 4: Матрица ризика за догађај са најтежим посљедицама

ВРЛО ВИСОКА (5)					
ВИСОКА (4)					
ПРОСЈЕЧНА (3)					
НИСКА (2)					
ВРЛО НИСКА (1)					
	ЗАНЕМАРЉИВЕ (1)	МАЛЕ (2)	УМЈЕРЕНЕ (3)	ЗНАЧАЈНЕ (4)	КАТАСТРОФАЛНЕ (5)
ЉУДИ					
ИМОВИНА					
ИНФРАСТРУКТУРА					
ЖИВОТНА СРЕДИНА					

	ВРЛО ВИСОК РИЗИК
	ВИСОК РИЗИК
	ПРОСЈЕЧАН/ПРИХВАТЉИВ РИЗИК
	НИЗАК РИЗИК
	ВРЛО НИЗАК РИЗИК

Евалуација – оцјена ризика

Евалуација – оцјена ризика, која се проводи након утврђивања нивоа репрезентативних ризика, представља процес поређења резултата анализе ризика са критеријумима ризика, како би се утврдило да ли се ризик и/или његов ниво могу толерисати, односно третирати као прихватљив или неприхватљив ризик. Овај процес може се назвати и приоритетизација ризика.

Ризици које сврстамо у групу „прихватљиви“ могу се, условно речено, догодити и испољити штетне посљедице. Прихватљив ризик је ниво потенцијалних губитака које друштво или заједница сматра прихватљивим с обзиром на постојеће друштвене, економске, политичке, културне, техничке и еколошке услове (УНИСДР, 2009. г.). То су ризици за које сматрамо да имамо капацитет да се носимо са истим и/или да неће имати значајан утицај на наше животе.

Резултат приоритетизације ризика помаже у доношењу одлука о томе којим ризицима се требамо бавити, а које ризике можемо „занемарити“, било због мањег обима посљедица, мање учесталости или због оба разлога.

Подручје нашег дјеловања су, приоритетно, неприхватљиви ризици. Критеријуми за оцјену прихватљивости ризика су:

- губитак живота,
- негативне посљедице на људско здравље,
- негативне посљедице по школску имовину,
- негативне посљедице по инфраструктуру,
- губитак – поремећај у одвијању наставног процеса.

Графикон 5: Матрица приоритетизације ризика

Скала прихватљивости	Врста ризика	Оцјена прихватљивости
Неприхватљиво подручје	Пожар у школи Земљотрес ...	Ризик се не може прихватити, осим у изузетним околностима
Толерисано подручје	Поплава ...	Ризик се може умањити уколико је то оправдано с обзиром на трошкове
Прихватљиво подручје	Обилне сњежне падавине Олујно невријеме ...	Нису потребне додатне мјере осим уобичајених

Процес евалуације ризика подлијеже ревизији најмање једном годишње.

Остали ризици

Под осталим ризицима подразумевају се они ризици или опасности за које у процесу идентификације утврдимо да могу имати или имају утицај са негативним посљедицама на ученике/дјецу, наставно/васпитачко и друго запослено особље и имовину васпитно-образовне установе, али да нема потребе да их сврстамо у репрезентативне ризике које треба уврстити у детаљну анализу. Ове ризике и опасне појаве углавном треба „пратити“ и у координацији са надлежним органима и институцијама, у дужем или краћем року ублажити или у потпуности елиминисати њихов негативни утицај.

Под осталим ризицима могу се сматрати ризици у саобраћају, попут непосредне близине необезбијеђених регионалних и магистралних путева, необиљежених и необезбијеђених пружних прелаза, присуство ЕСЗР у непосредној близини или на правцима доласка и одласка из школе, присуство паса луталица, вршњачко насиље и слично.

Као и за друге врсте ризика, и овдје значајну улогу има едукација и упозоравање на потенцијалну опасност и посљедице, као и изналагање рјешења за њихову елиминацију или ублажавање.

IV. IV. Приједлог за ниво мјера и активности

Приједлогом се дефинишу циљеви, разрађује начин и утврђују мјере и активности за смањење обима/нивоа репрезентативних ризика, приоритетно оних ризика који су у процесу евалуације сврстани у неприхватљиво подручје.

Циљ ове фазе је да се обезбиједе све потребне информације и чињенице о репрезентативним ризицима, са приједлогом шта је потребно учинити како би се ризици елиминисали или смањили на прихватљив ниво.

Препоруке за израду приједлога за ниво мјера и активности:

- приједлог треба бити утемељен на резултатима анализе ризика, процијењеном нивоу и евалуацији/оцјени ризика;
- приједлог треба бити конкретан, било да се ради о мјерама, активностима, набавци опреме, обуци, радовима, текућим или будућим пројектима, питањима сарадње, координације, како би и сама одлука могла бити конкретна;
- треба бити јасно о којим мјерама је ријеч, на шта се односе, у чијој је надлежности њихова реализација, ко их реализује, у којем року, или је ријеч о трајним активностима, који су очекивани резултати и за који период, колико то кошта, извор финансирања, начин реализације, контролни механизми и слично;
- понекад није могуће приједлогом обухватити све поменуте елементе, али и тада приједлог треба бити

-
- што јаснији и конкретнији;
 - приједлог треба бити у складу са постојећим прописима, посебно уважавајући питање надлежности, а такође треба бити у складу и са важећим стратегијама, политиком, програмима развоја, прописима и другим документима релевантним за област заштите и спасавања и образовања;
 - уколико анализа ризика то идентификује за потребно, предложити нова рјешења у прописима и другим документима наведеним у претходној алинеји.

Шта се разматра у оквиру приједлога

У најширем смислу, приједлог третира све што може имати утицаја на смањење нивоа репрезентативних ризика и развијање отпорности на катастрофе васпитно-образовне установе. То у садашњим условима представља широк оквир потреба, којима најчешће није могуће одговорити у кратком року. Због тога је неопходно свођење широког списка потреба на оно што је приоритетно, и на више малих корака, имајући у виду да је безбједност ученика и запосленог особља (живот и здравље) на првом мјесту.

Области или питања која се разматрају у оквиру приједлога могу бити:

- дефинисање минимума стандарда опреме и средстава потребних за овладавање тренутним нивоом ризика;
- израда планских докумената;
- обука и вјежбе;
- едукација и развијање свијести о потенцијалним опасностима;
- развој капацитета васпитно-образовне установе, превентивних и интервентних, набавка опреме, средстава, и слично;
- унапређење сарадње и координације са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе и Републике, од чега су најважнија питања обуке, вјежби, обезбјеђење ефикасне и брзе интервенције професионалних и хитних служби у случају природне и друге несреће, а приоритетно у случају пожара, земљотреса, пуцања бране на хидроакумулацији, ризика у саобраћају и слично;
- васпитно-образовна установа треба, путем координације и сарадње, прије свега са службом цивилне заштите јединице локалне самоуправе, да обезбиједи приоритетан однос надлежних органа и служби по питању потреба у области цивилне заштите. То није лаган задатак, пошто јединица локалне самоуправе има низ приоритета, а такође и ограниченост капацитета.

IV.V. Одлука о нивоу мјера и активности

Одлуку о приједлогу за ниво мјера и активности доноси директор након усаглашавања са школском управом, међутим, уколико је циљ да приједлог буде реалан и остварив, треба бити усаглашен и са два нивоа одлучивања, јединицом локалне самоуправе и Министарством просвјете и културе Републике Српске. Одлука о нивоу мјера и активности коју донесе директор само прати претходно обезбијеђену сагласност са осталим нивоима власти.

V План превентивног дјеловања

V. План превентивног дјеловања

V.I. Увод

Планом превентивног дјеловања дефинишу се мјере и активности које школска управа, у сарадњи са другим надлежним органима, институцијама и службама, треба реализовати, како би се спријечио настанак, односно ублажиле посљедице опасности.

Под превенцијом се сматрају мјере и активности које воде потпуном избјегавању штетних утицаја/ посљедица опасности. То у пракси најчешће није могуће, па се под превенцијом сматрају мјере и активности које доприносе ублажавању или ограничавању штетних учинака опасности.

Основ за израду Плана превентивног дјеловања представљају резултати до којих се дошло изградом Процјене ризика васпитно-образовне установе и Плана превентивног дјеловања јединице локалне самоуправе.

Треба навести листу репрезентативних ризика са процјеном нивоа ризика јединице локалне самоуправе, листу репрезентативних ризика васпитно-образовне установе са процијењеним нивоом утицаја и листу осталих ризика.

Након тога се разматрају кључни резултати анализе сценарија: процијењени ниво ризика, вјероватноћа/ учесталост, посљедице, резултати приоритетизације ризика – којим ризицима се треба бавити одмах, ниво постојећих превентивних капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе и предложене, односно усвојене мјере и активности у дијелу који се односи на превенцију.

У приказивању наведеног могу се користити шеме, матрице, табеларни прикази и други алати кориштени приликом анализе ризика.

V.II. Израда Плана превентивног дјеловања

Носилац израде Плана превентивног дјеловања треба обухватити следећи тематски оквир:

- мјере, задатке и активности на нивоу превентивног дјеловања који су кроз законски, плански и други оквир додијељени у надлежност васпитно-образовним установама;
- одлуку по приједлогу за ниво мјера и активности у дијелу који се односи на превенцију;
- оцјену постојећег нивоа превентивних капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе;
- стање планске документације васпитно-образовне установе – који плански документи су урађени, шта недостаје, потреба за ревизијом;
- садржаји од посебног интереса, као што су планови, едукација, обука, вјежбе евакуације, набавка средстава и опреме, извођење радова итд.;
- сарадња и координација са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе и Републике;
- циљеви који се желе постићи;
- начин и динамика реализације, одговорна лица, рокови, извор финансирања, трошкови, начин праћења резултата итд.

Планом превентивног дјеловања утврђују се следеће мјере, активности и задаци:

1. Оцјена тренутног стања планских докумената, усклађеност са овом методологијом и дефинисање потреба по том питању.
2. Након израде нових или ревизије постојећих планских докумената васпитно-образовне установе и/ или јединице локалне самоуправе, један од приоритета школске управе јесте да наставно/васпитачко и друго запослено особље без одлагања упозна са:
 - репрезентативним ризицима јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе, односно са измјенама у постојећим планским документима;

- задацима, улогом и поступцима у случају опасности, а посебно приликом евакуације и у мобилизацији;
 - идентификованим факторима рањивости и изложености, капацитетима од значаја за заштиту и спасавање којима располаже васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе;
 - предложеним мјерама и активностима у фази превенције, одговора и опоравка у циљу формирања листе приоритета засноване на реалним основама, а која уважава потребу за превентивним дјеловањем и околност да се не може одмах удовољити свим потребама због ограничених финансијских средстава. Реализација неких мјера и активности не изискује финансијска средства, као, на примјер, различити видови обуке и вјежби, посебно поступање у случају опасности, вјежбе евакуације, пружање прве медицинске помоћи, развијање свјесности о ризицима, едукација запосленог особља и ученика/дјеце.
3. Едукација ученика/дјеце о садржајима из Процјене ризика и осталих докумената Плана, на начин и прилагођено потребама и узрасту ученика/дјеце. Ученици/дјеца обавезно морају бити упознати са поступцима у случају различитих опасности, приоритетно са поступцима у случају пожара, поплаве и земљотреса, као и са поступцима у случају евакуације. Ова активност треба да се реализује у континуитету.
4. Активности које школска управа планира годишњим програмом рада:
- најмање једном годишње извршити анализу стања безбједности васпитно-образовне установе – резултати анализе требају бити унесени у Процјену ризика и друге планске документе;
 - планирати теме за обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце. Планом обуке дефинисати тематске садржаје, наставне часове, извођаче, циљне групе (Прилог број 6: Формат Плана обуке); обуку изводити у континуитету, односно различите тематске садржаје циклично реализовати сваке године;
 - најмање једном годишње планирати и реализовати вјежбу евакуације, у оквиру које ће се увјежбати и поступак у случају различитих врста опасности, на примјер, начин поступања у случају пожара, поплаве, земљотреса итд.
5. Дефинисање начина и тематског оквира за сарадњу са органима и службама од непосредног значаја за заштиту и спасавање јединице локалне самоуправе, а то су начелник/градоначелник, служба цивилне заштите, ватрогасна јединица, Црвени крст, дом здравља, полиција, центар за социјални рад, невладине и друге организације. Сарадња треба обухватити следећи тематски оквир:
- израда и ажурирања планских докумената васпитно-образовне установе и јединице локалне самоуправе;
 - припрема и реализација обуке и вјежби;
 - размјена података и информација од значаја за заштиту и спасавање;
 - развијање заједничких капацитета;
 - достављање обавјештења, упозорења о надолazeћим опасностима и размјена информација;
 - заједничко планирање акција заштите и спасавања у случају природне и друге несреће;
 - реализација одлука Штаба цивилне заштите јединице локалне самоуправе.
6. Управа школе треба да има активну улогу према Министарству просвјете и културе Републике Српске, надлежним органима јединице локалне самоуправе и невладиним организацијама када су у питању улагања у текуће и инвестиционо одржавање школе и учешће у пројектима који могу унаприједити квалитет и услове одвијања наставе и различите аспекте безбједности.
7. Дефинисати мјере, задатке и активности које могу допринијети смањењу нивоа ризика за поједине врсте опасности:
- обиљежавање праваца евакуације и обезбјеђење њихове сталне проходности; нумерисање излаза/улаза у васпитно-образовну установу;
 - реновирање и одржавање у исправном стању електричних инсталација;
 - инсталирање и одржавање громобранске инсталације;
 - набавка и занављање противпожарних апарата, редовно сервисирање и обука у руковању;

-
- редовна провјера исправности хидрантске мреже;
 - реновирање и одржавање водоводних инсталација;
 - чишћење димњака и одржавање котловнице;
 - стављање упозорења на улаз у котловницу, школску лабораторију, техничку радионицу, кухињу, складишни простор и на друге критичне тачке које представљају мјеста повећаног нивоа ризика;
 - инсталирање ватродојавних система и видео-надзора;
 - извођење радова у циљу смањења ризика од поплава, попут израде или одржавања насипа, уређивања и чишћења корита и пропуста на водотоцима;
 - хлорисање и редовна контрола исправности воде за пиће;
 - дефинисање начина и процедура за обезбјеђење редовног и ванредног протока и размјене информација, обавјештења и упозорења о опасностима које могу угрозити живот и здравље људи, имовину, животну средину и инфраструктуру, а приоритетно дојава о пожару, информације о падавинама, опасностима које се могу довести у везу са потенцијалним пуцањем брана на хидроакумулацијама, стању водостаја, олујном невремену, проходности и стању на путевима, промјенама по питању хигијенско-епидемиолошке ситуације, појави заразних болести, промјенама по питању исправности воде за пиће, предузимање иницијатива за смањење ризика у саобраћају (изналажење рјешења за смањење брзине моторних возила на дијелу саобраћајница које пролазе поред школа, обиљежавање и обезбјеђење пружних прелаза, едукација и упозорења на опасност од ЕСЗР итд.).

VI План приправности

VI. План приправности

VI.I. Увод

Планом приправности дефинишу се мјере и активности којима се унапређује и повећава ефикасност одговора на природну и другу несрећу.

Под приправношћу се сматрају знање и капацитети које развијају органи власти, професионалне организације и службе надлежне за одговор и опоравак, заједнице и појединци са циљем да успјешно предвиде, реагују и да се опораве од утицаја вјероватних, непосредних или тренутних штетних догађаја, опасности или услова.

Основ за израду Плана приправности представљају резултати до којих се дошло кроз израду Процјене ризика васпитно-образовне установе и Плана приправности јединице локалне самоуправе.

Прво треба навести листу репрезентативних ризика са процјеном нивоа ризика јединице локалне самоуправе, листу репрезентативних ризика васпитно-образовне установе са процијењеним нивоом утицаја и листу осталих ризика.

Након тога се разматрају кључни резултати анализе сценарија: процијењени ниво ризика, вјероватноћа/учесталост, посљедице, резултати приоритетизације ризика – којим ризицима се треба бавити одмах, ниво постојећих превентивних капацитета јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе и предложене, односно усвојене мјере и активности које се могу довести у контекст приправности.

Од посебног значаја је познавање опасности и догађаја са негативним утицајем на циљне ризичне групе – историјска слика ризика, који су се догађаји збили у прошлости, број интервенција спасилачких и хитних служби, фактори изложености и рањивости, питања која се односе на ефикасност сарадње са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе, размјена информација, обавјештења и упозорења и друго. У приказивању наведеног могу се користити шеме, матрице, табеларни прикази и други алати кориштени приликом анализе ризика.

VI.II. Израда Плана приправности

За ефикасно планирање приправности неопходно је:

1. знати који су репрезентативни ризици идентификовани на подручју јединице локалне самоуправе и васпитно-образовне установе;
2. имати основне информације о историјској слици ризика, односно о опасностима, опасним појавама и догађајима који су се догодили у прошлости, са описом посљедица и штетног утицаја на подручје на којем се васпитно-образовна установа налази;
3. познавати опасности, знати како настају и како се испољава њихов негативан утицај на циљне/ризичне групе;
4. познавати мјере личне, узајамне и колективне заштите и мјере заштите школске имовине.

У циљу планирања приправности, у обзир треба узети да се идентификовани ризици могу, условно, подијелити у двије категорије:

1. Ризици са спорим почетком, који у почетној фази свог настанка дају знакове „најаве“, предвидљиви су и остављају одређено вријеме за праћење њиховог настанка и издавање упозорења. Обично се вежу за хидрометеоролошке ризике, а у овај контекст се могу сврстати и заразне болести. Правовременим предузимањем мјера заштите могуће је спријечити или ублажити штетне утицаје опасности по циљне/ризичне групе.
2. Ризици са брзим почетком, који настају без знакова најаве и не остављају могућност за благовремено предузимање мјера у циљу спречавања или ублажавања штетног утицаја опасности по циљне/ризичне

групе. Ризици са брзим почетком карактеристични су за земљотресе, пожаре, експлозије, бујичне поплаве, пуцање бране, саобраћајне несреће, несреће изазване ЕСЗР и слично. Код ризика са брзим почетком можемо се ослонити на познавање начина њиховог дјеловања и штетног утицаја на циљне/ризичне групе, мјере личне, узајамне и колективне заштите.

Планом приправности утврђују се следеће мјере, активности и задаци:

1. сарадња са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе и Републике; сарадња се остварује у циљу прикупљања и размјене података и информација од значаја за заштиту и спасавање и праћења стања о опасностима и ризичним догађајима који могу имати негативан утицај на ученике/дјецу, запослено особље и школску имовину;
2. увођење дежурства у васпитно-образовној установи – дежурни се одређују из реда запосленог особља;
3. реализација мјера и активности које наложи надлежни орган јединице локалне самоуправе и Републике;
4. увођење скраћене наставе или привремени прекид васпитно-образовног процеса;
5. извођење радова на школском објекту или непосредном окружењу и предузимање других мјера у циљу отклањања или смањења негативног утицаја опасности на ученике/дјецу, запослено особље и школску имовину (премјештање намјештаја и документације на вишу етажу, постављање врећа са пијеском на обале водотока, чишћење корита и пропуста водотока, искључење напајања електричном енергијом, искључење напајања телекомуникационе опреме, затварање прозора и друго, у складу са процјеном управе школе и надлежног органа или службе јединице локалне самоуправе);
6. давање упозорења и објављивање сигнала за узбуњивање, у складу са прописима и техничким могућностима и другим тренутним околностима у васпитно-образовној установи и јединици локалне самоуправе;
7. извођење правовремене евакуације;
8. мобилизација запосленог особља;
9. активирање Плана.

VII План мобилизације

VII. План мобилизације

VII.I. Увод

Под мобилизацијом се подразумијевају начин, поступци, мјере и активности којима се оперативне снаге, субјекти од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање активирају, односно доводе у стање приправности/готовости за извршавање задатака заштите, спасавања и пружања помоћи.

Мобилизација треба да омогући брзо и ефикасно активирање снага и средстава од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање, подизање нивоа спремности спасилачких и хитних служби и других снага одговора на природну и другу несрећу и провјеру предложених рјешења у пракси и стално прилагођавање/ревизију.

Мобилизација према обиму може бити потпуна или дјелимична, у зависности од разлога због којих се реализује, односно према потребама и нивоу опасности, а у складу са принципом економичности снага који подразумијева да се мобилише само онолико запосленог особља колико је заиста потребно.

VII.II. Израда Плана мобилизације

Носилац израде Плана мобилизације израђује Упутство за извршење мобилизације, којим дефинише следеће:

1. Одговорно лице за извршење мобилизације – препорука је да то буде директор, односно лице које га мијења у случају његовог одсуства.
2. Начин и процедура доношења одлуке о извршењу мобилизације.
3. Вријеме мобилизације запосленог особља у сатима, почев од времена позивања. Планом позивања може се одредити различито вријеме мобилизације, уважавајући следеће околности:
 - функционисање фиксне и мобилне телефоније;
 - проходност путних комуникација;
 - подручја са којег долазе запослени.
4. Мобилизацијско мјесто и резервно мобилизацијско мјесто (препорука је да то буду простори попут школског игралишта, паркинг простор или слично). Мобилизацијско мјесто се може промијенити уколико је предвиђени простор неопходан за рад спасилачких и хитних служби, односно уколико није безбједан.
5. Средства и опрема планирана за случај мобилизације.
6. Обавеза запосленог особља је да се, одмах по пријему наређења за мобилизацију, на најбржи начин и најкраћим могућим правцем упуту на мобилизацијско мјесто, те да се по доласку на мобилизацијско мјесто одмах јави лицу одговорном за извршење мобилизације и стави на располагање руководиоцу акције спасавања или надлежном органу који руководи акцијом.
7. Средства и опрема којима располаже васпитно-образовна установа, а која се стављају на располагање мобилисаном особљу или спасилачким и хитним службама за потребе извођења акција заштите, спасавања и пружања помоћи, о чему се сачињава посебан списак. По завршетку спасилачких акција и враћању мобилисаних средстава и опреме, сачињава се записник (одредити лице) са забиљешком о стању, исправности, броју и количини наведених средстава и опреме. Записник својим потписом овјерава директор васпитно-образовне установе.
8. Одговорно лице за извршење мобилизације или његов замјеник, на основу властите процјене, односно на приједлог или по одлуци надлежног органа наређује престанак мобилизације.

9. Лице које о току мобилизације и по њеном завршетку извјештава лице одговорно за извршење мобилизације о реализованим задацима, прво усмено, а након стварања услова и у писаној форми.
10. Начин одржавања везе и размјена информација, обавјештења и упозорења са надлежним органима и институцијама јединице локалне самоуправе и, по потреби, Републике.
11. Управа школе је обавезна да изради План позивања у року од 30 дана од дана усвајања Плана, који ће бити у прилогу Плана мобилизације (Прилози број 7 и 8: Формат Плана позивања, варијанта 1 и 2). План позивања садржи:
 - списак запослених са ажурним подацима: име и презиме, адреса становања, број мобилног и фиксног телефона; начин – шему позивања разрађену у двије варијанте.

Прва варијанта – у условима када су фиксна и мобилна телефонија у функцији: Извршилац мобилизације или његов замјеник позива најближе сараднике путем телефона, највише три до четири лица, који затим обавјештавају о мобилизацији сљедећа три до четири запослена, и тако даље. Мрежу позивања ускладити са мјестом становања, како би се скратило вријеме мобилизације. Шемом позивања обухватити све запослене, тако да је јасно ко кога позива. У случају неодазивања на телефонски позив, лице које позива сачињава службену забиљешку.

Друга варијанта – у условима када фиксна и мобилна телефонија нису у функцији: користи се курирска служба цивилне заштите јединице локалне самоуправе или се организује властита курирска служба. Управа школе утврђује начин мобилисања курира, при чему морају бити одређени и замјенски курири. Куририма се уручују спискови запослених на основу којих се врши позивање. Сваки курир и замјенски курир требају имати ажуран списак лица која позивају, са именом и презименом, адресом становања и бројем фиксног и мобилног телефона. Курири могу имати са собом образац позива (Прилог број 5: Образац позива за мобилизацију) и овлаштење потписано и овјерено печатом школе, које ће показати приликом уручивања позива. Шема позивања путем курира треба бити у потпуности разрађена и јасна. У случају да курир не затекне никога на адреси, може оставити позив код комшије или рођака, о чему сачињава писану забиљешку.

Све запослене треба упознати са Планом мобилизације, као и са њиховим обавезама и задацима у мобилизацији. Такође, све запослене упознати са Планом позивања у двије варијанте, ко су курири, односно замјенски курири. Мјере безбједности у мобилизацији требају бити приоритет.

Поступак мобилизације се може, уколико управа школе то процијени за сврсисходно, и практично провјерити кроз вјежбу мобилизације. Научене лекције идентификовати и унијети у План мобилизације како би се отклонили недостаци и унаприједила ефикасност у реализацији.

VIII План хитног одговора

VIII. План хитног одговора

VIII.I. Увод

План хитног одговора разрађује задатке, мјере и активности које спасилачке и хитне службе и други субјекти од значаја за заштиту и спасавање реализују у случају природне и друге несреће.

Планом хитног одговора постиже се:

- брзо и ефикасно пружање помоћи онима којима је помоћ потребна;
- заштита материјалних и других добара и животне средине од негативног утицаја природне и друге несреће;
- што брже стварање основних услова за нормализацију стања на подручју погођеном природном и другом несрећом;
- провјера предложених рјешења у пракси и стално прилагођавање/ревизија.

Основни принципи Плана хитног одговора:

- свако има право на заштиту, спасавање и помоћ у случају природне и друге несреће;
- спасавање људских живота је приоритет у односу на друге мјере и активности заштите, спасавања и пружања помоћи;
- спасилачке и хитне службе и други субјекти и снаге одговора на природну и другу несрећу дужни су да пруже помоћ на најбољи могући начин и у најкраћем року;
- грађани су обавезни да учествују у заштити, спасавању и пружању помоћи у оквиру личне, узајамне и колективне заштите, самоиницијативно, односно по позиву или упутству надлежног органа, у складу са својим могућностима, степеном обучености и оспособљености, не угрожавајући себе нити своју околину;
- васпитно-образовна установа и јединица локалне самоуправе су први и основни ниво планирања, организовања и спровођења одговора на природну и другу несрећу;
- задаци, мјере и активности цивилне заштите и заштите и спасавања су невојне и хуманитарне природе;
- брз и ефикасан одговор на природну и другу несрећу темељи се на високом степену обучености и оспособљености спасилачких и хитних служби и других снага одговора;
- спровођење превентивних мјера значајно умањује губитке и ублажава посљедице природне и друге несреће;
- План хитног одговора заснован је на профили ризика васпитно-образовне установе и јединице локалне самоуправе;
- План хитног одговора треба да омогући брзо прилагођавање спасилачких и хитних служби и других снага одговора на природну и другу несрећу сценарију са најтежим посљедицама као и непредвиђеном развоју догађаја – „шта ако ствари крену лоше“;
- информације од значаја за цивилну заштиту и заштиту, спасавање и пружање помоћи су јавне и требају бити доступне свима.

План хитног одговора дефинише мјере, задатке и активности заштите, спасавања и пружања помоћи, мјере личне, узајамне и колективне заштите, мјере и активности усмјерене ка обезбјеђењу основних услова за живот и рад на подручју погођеном природном и другом несрећом и начин поступања наставника/васпитача, другог запосленог особља и ученика/дјеце у случају опасности.

VIII.II. Начин израде Плана хитног одговора

Носилац израде Плана хитног одговора, на основу резултата анализе ризика, наводи листу репрезентативних ризика, са процјеном нивоа ризика, као и листу осталих ризика, опасности и опасних догађаја који су обрађени путем анализе сценарија.

Даје кратке информације о вјероватноћи, посљедицама, изложености, факторима рањивости за сваки репрезентативни ризик, укључујући и развој догађаја са најтежим посљедицама, резултате приоритетизације ризика и оцјену капацитета васпитно-образовне установе и јединице локалне самоуправе од значаја за одређену врсту ризика, односно опасности.

Детаљно разрађује мјере и задатке заштите, спасавања и пружања помоћи, мјере личне, узајамне и колективне заштите у случају опасности, координацију и сарадњу са надлежним органима, институцијама и службама од значаја за одређену врсту ризика јединице локалне самоуправе и Републике, начин праћења стања и посљедица усљед природне и друге несреће, начин размјене података, информација, обавјештења и упозорења и друга питања.

Носилац израде Плана хитног одговора детаљно разрађује начин поступања у случају опасности које су разрађене у анализи сценарија, односно за сваки репрезентативни ризик – пожар, земљотрес, поплава, олујно невријеме, појава заразне болести и слично.

Поступак у случају пожара

1. Пожар представља веома опасан ризик у објектима попут васпитно-образовних установа, са непредвидивим посљедицама и потенцијално сложеним развојем догађаја. Често је ситуација након избијања пожара „нејасна“, а захтијева реакцију која не трпи одлагање.
2. Због тога, од суштинског је значаја обезбиједити да, првенствено наставно, а потом и друго запослено особље „влада ситуацијом“, односно да остане смирено у циљу спречавања панике. Ученици треба да слиједе упутства наставника, а то се најбоље постиже када наставници одају ауторитет и зраче сигурношћу.
3. Носилац израде Плана хитног одговора треба да узме у обзир да је важећим прописима утврђено да је свако лице које уочи пожар дужно да га угаси противпожарним апаратом или другим приручним средством, уколико је то у могућности (почетни или пожар мањих размјера), и уколико при томе неће угрозити себе и своју околину. Такође, треба уважити чињеницу да само обучено лице може процијенити да ли је у могућности угасити пожар средствима која су му тренутно на располагању и само обучено лице зна и може употребити средство за гашење пожара на адекватан начин.
4. Носилац израде Плана хитног одговора дефинише начин поступања у овим случајевима:
 - Лице које је примијетило пожар није у стању да га угаси, а ниво опасности захтијева хитну реакцију.
 - Ниво опасности не захтијева хитну реакцију.

За обје наведене ситуације посебно, носилац израде Плана хитног одговора утврђује:

- како и шта ради и изговара, кога позива лице које је примијетило пожар, у циљу обавјештавања, односно упозоравања своје околине о насталој опасности;
 - ко наређује, а ко објављује сигнал о пожарној опасности, на који начин – школским звоном у интервалу три пута по 20 секунди, са двије паузе између од 15 секунди, у укупном трајању од 90 секунди, путем разгласа или ручним звоном, и шта изговара том приликом (све наведено уједно треба да значи и наређење за евакуацију). Препорука ове методологије је да, уколико пожар није могуће угасити или из било којег разлога није угашен, већ је и даље активан, евакуација буде обавезна мјера, управо због потенцијалне сложености и непредвидивости развоја догађаја.
 - Утврђује се и ко, коју хитну службу (ватрогасна јединица, полиција, хитна помоћ, ОКЦ цивилне заштите 121), на који број позива и које информације даје у циљу дојаве о пожару и тражења помоћи.
5. Евакуација се реализује према Плану евакуације.
 6. План хитног одговора треба разрадити непредвиђене ситуације током напуштања објекта, и том приликом посебно дати препоруке о томе како се заштитити током проласка кроз задимљену зону,

кроз зону са повећаним утицајем топлоте, прашине, у случају да због различитих околности није могуће напустити објект.

7. Планом хитног одговора утврђује се гдје се окупљају евакуисани ученици/дјеца, наставно/васпитачко и друго запослено особље, ко и на који начин провјерава бројно стање ученика/дјеце и запосленог особља, ко и на који начин позива родитеље. Посебно се наглашава следеће:
 - Наставник/васпитач који у тренутку избијања опасности и наређења за евакуацију држи наставу, одговоран је за поступак и извођење евакуације и за бригу о ученицима/дјеци, посебно ученицима/дјецом ометеним у развоју, до тренутка предаје ученика/дјеце родитељима.
 - Наставно/васпитачко особље ставља се на располагање руководиоцу акције гашења пожара тек након што ученике/дјецу преда родитељима на даљу бригу.
 - Свако самоиницијативно извођење спасилачких активности, без дозволе и упутства руководиоца акције гашења пожара, строго је забрањено.
 - По доласку ватрогасаца, директор или друго лице које он овласти преноси руководиоцу акције гашења пожара све битне детаље, односно информације о пожару и другим околностима.
 - Прво се спасавају угрожена лица, а након тога почиње акција гашења пожара. Директор, односно лице које он овласти и руководиоца акције гашења пожара заједнички одлучују о начину спасавања лица која су евентуално остала у објекту.
 - У случају да пожар отежава или онемогућава акцију спасавања угрожених лица, један дио ватрогасаца одмах приступа гашењу пожара, док се истовремено одвија акција спасавања угрожених лица. Према процјени ситуације, руководиоца акције гашења пожара и директор, односно лице које он овласти, одлучују да се затражи додатна помоћ.
 - Након гашења пожара и даље треба слиједити упутства руководиоца акције гашења.
8. Према потреби, увести дежурство.
9. Планом хитног одговора разрадити поступак у случају да се пожар догоди у радно и ванрадно вријеме и према потреби наредити мобилизацију запослених.

Поступак у случају земљотреса

1. Земљотрес је, као и пожар, непредвидив и изненадан догађај, са разорним потенцијалом и сложеним развојем догађаја. Разлика у интензитету земљотреса, фактори рањивости, појава страха и панике, опредељујуће утичу на начин поступања. Носилац израде Плана хитног одговора треба да разради:
 - поступак када се лица у тренутку почетка земљотреса затекну у школском објекту;
 - поступак када се лица у тренутку почетка земљотреса затекну испред, односно у непосредној близини школског објекта.
2. Наставник/васпитач који држи наставу одговоран је да, у тренутку када дође до земљотреса, сви ученици/дјеца заузму заштитни положај, како би се заштитили од повреда услед урушавања објекта, превртања намјештаја, падања предмета са полица, пуцања стакла и слично. Објект се напушта након смиривања тла, а лица која се у тренутку земљотреса затекну напољу, не смију улазити у школски објект, већ се требају удаљити од њега, као и од далековода и дрвећа. Евакуација се изводи тек након смиривања тла, у складу са Планом евакуације. Повратак у школски објект могућ је након што се то одобри. Ове радње требају бити унапријед добро увјежбане.
3. Планом хитног одговора треба утврдити да одлуку о евакуацији и руковођење евакуацијом врши наставник/васпитач који тренутно води наставу. Ово је осјетљив тренутак за доношење одлуке о томе да ли извести евакуацију или не, посебно због нејасне ситуације у објекту и његовој непосредној околини у том тренутку, утицаја панике, могућих оштећења и урушавања објекта, могућег избијања пожара и слично. Ипак, уколико постоји недоумица у вези с тим и када је тешко направити јасну процјену, боље је извести евакуацију, него остати у објекту. Одлука о овоме је још тежа ако се зна да је евакуације веома сложен и ризичан поступак, услед којег може да се повриједи, па чак и страда више лица него од посљедица самог земљотреса. Због наведених околности, као и у случају пожара, од пресудног је значаја да наставно/васпитачко и друго запослено особље остане мирно и личним

примјером помаже да се овлада ситуацијом.

4. Носилац израде Плана хитног одговора утврђује ко, коју хитну службу (ватрогасна јединица, полиција, хитна медицинска помоћ, ОКЦ цивилне заштите I2I) позива и које информације даје у циљу дојаве о земљотресу и тражењу помоћи.
5. План хитног одговора треба разрадити непредвиђене ситуације током напуштања објекта. У случају избијања пожара, у мјери у којој је то могуће, поступити као у тачки Поступак у случају пожара.
6. Планом се дефинише гдје се окупљају евакуисани ученици/дјеца, наставно/васпитачко и друго запослено особље, те ко и на који начин провјерава бројно стање ученика/дјеце и запосленог особља, ко и на који начин позива родитеље. Након евакуације и преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, наставно/васпитачко и друго запослено особље се ставља на располагање руководиоцу акције спасавања, без чијег упутства се не смију самоиницијативно изводити спасилачке активности.
7. По доласку спасилачких и хитних служби, директор, односно друго овлаштено лице преноси руководиоцу акције спасавања све битне детаље, односно информације које им могу помоћи током акције спасавања. У случају да је дошло до рушења објекта, односно његовог дијела, потребно је утврдити критична мјеста на која треба обратити пажњу, лоцирати мјеста са којих се јављају затрпани и повријеђени, утврдити дијелове објекта који се могу накнадно урушити и предузети мјере њиховог обезбјеђења.
8. Запослено особље и ученици/дјеца требају бити унапријед упознати са поступцима у случају да остану затрпани, повријеђени или им је усљед урушавања дијела објекта онемогућена евакуација.
9. Планом хитног одговора разрадити поступке у случају да се земљотрес догоди у радно и ванрадно вријеме.
10. Директор или лице које он овласти, у складу са властитом процјеном или по одлуци надлежног органа, доноси одлуку о увођењу дежурства, извршењу мобилизације и привременом прекиду васпитно-образовног процеса.

Поступак у случају поплаве

1. Поплавни ризик може укључивати различите нивое опасности, од оних са спорим почетком, попут постепеног нарастања великих ријека, до бујичних поплава и поплава усљед пуцања бране на хидроакумулацији, што оставља врло кратко вријеме за одговор, захтијева ефикасан систем за рано упозоравање на опасност и хитну евакуацију. Школски објект може бити изложен и ризику од унутрашње поплаве усљед пуцања водоводне цијеви, што ипак представља опасност са малим посљедицама. План хитног одговора треба разрадити мјере, радње и поступке у складу са врстом и нивоом опасности.
2. У условима обилних падавина и високог водостаја, треба планирати стално праћење временске прогнозе, ниво и трендове пораста водостаја, прогнозу падавина за наредни период, стање на путевима и њиховој проходности, начин размјене података, обавјештења и упозорења, који су то органи, службе и институције јединице локалне самоуправе и Републике са којима треба проводити сарадњу и координацију, а све у циљу праћења стања и предузимања потребних мјера. У случају плављења путних комуникација и њиховог привременог прекида, Планом треба предвидјети алтернативне путне правце.
3. Потребно је разрадити мјере и активности узимајући у обзир да ли се поплава догодила у радно или ванрадно вријеме.
4. Директор или лице које он овласти, у складу са властитом процјеном или по одлуци надлежног органа доноси одлуку о увођењу дежурства, извршењу мобилизације и привременом скраћењу или прекиду васпитно-образовног процеса.
5. У случају плављења школског дворишта, игралишта, односно самог објекта План хитног одговора треба утврдити ко, на који начин и кога позива у циљу тражења помоћи.
6. Мјере асанације поплављеног подручја и просторија спроводе се након санирања стања изазваног поплавом.

На исти начин, уважавајући специфичност појединих опасности, Планом разрадити мјере, радње и поступке и у случају осталих хидрометеоролошких ризика: олујно невријеме, град, удар грома, екстремне температуре, обилне сњегне падавине, као и у случају појаве заразних болести. Поступак у случају осталих опасности треба разрадити уважавајући ниво опасности.

IX План евакуације

IX. План евакуације

IX.I. Увод

Евакуација се спроводи са циљем да се ученици и запослено особље премјесте из школског објекта коме пријети опасност или је непосредно угрожен природном и другом несрећом, на сигурно подручје.

Евакуација треба бити правовремена (кад год је то могуће), организована и без панике.

Евакуација је сложена активност, на чију реализацију утиче много чинилаца на које често није могуће утицати. Непредвидиве и непланиране околности током евакуације су нормална појава. Фактор који се не смије занемарити током планирања и извођења евакуације јесте чињеница да се уз запослено особље, евакуише велики број ученика/дјеце млађег узраста, као и ученика/дјеце ометене у развоју, што носи посебну одговорност за школску управу. Због тога, евакуација треба бити добро испланирана те практично увјежбана.

Евакуацију треба спроводити у случају пожара, земљотреса и поплаве у складу са процјеном и према потреби, због изразито високог нивоа ризика, бројних фактора рањивости и изложености, те чињенице да на релативно малом простору ради и борави велики број лица.

Евакуацију је потребно извести и у случају других опасности и непредвиђених ванредних догађаја и околности, а у складу са процјеном управе школе, те имајући у виду чињеницу да је безбједност ученика/дјеце на првом мјесту.

Евакуација понекад, због сложености и непредвидивости околности у којима се изводи, носи са собом и одређену дозу ризика. Чест је случај да се више лица повриједи током евакуације, него усљед посљедица и штетног утицаја саме опасности. Разлози за то могу се наћи у неорганизованости, неувјежбаности, страху и паници, непознавању ситуације, недостатку знања о ризицима и ризичним ситуацијама, себичности и претјераном страху за себе, недовољној спремности да се помогне другоме и сличним разлозима. Због тога је необично важно да се наставно/васпитачко и друго запослено особље до најмањих детаља упозна не само са поступком у случају евакуације, својим обавезама и улогом у евакуацији већ и да схвати колика је њихова одговорност у тој активности.

Ученици/дјеца морају бити едуковани по овом питању, а најважније је да прихвате чињеницу да им од ефикасно реализоване евакуације могу зависити живот и здравље.

Најважнији елемент у припреми за евакуацију јесте њено практично увјежбавање. Прве вјежбе могу бити опуштеније, са најавом, успореније – ради додатних појашњења, са проигравањем различитих ситуација, промјеном праваца кретања и слично.

До стицања рутине долази се понављањем, а на одређеном нивоу увјежбаности, вјежбе евакуације могу имати озбиљнији и строжији карактер и не морају бити најављене.

Необично је важно развијати колективни дух, принцип узајамности и солидарности, како би ученици/дјеца и запослено особље, поред бриге за себе, развили потребу да се брину и за другог и пруже му помоћ.

IX.II. Поступак у случају евакуације – план напуштања објекта

План евакуације треба да предвиди опасности, догађаје или непредвиђене ситуације, колико је то могуће, усљед којих треба извести евакуацију ученика/дјеце, наставног/васпитачког и другог запосленог особља.

Планом се дефинише следеће:

1. Ко и на који начин наређује евакуацију, коме издаје наређење.

2. Ко објављује наређење или сигнал за евакуацију и на који начин (школским или ручним звоном, путем разгласа, гласом – шта и гдје изговара).
3. Да ли се и када евакуација изводи по наређењу директора, односно лица које он овласти или објављеном сигналу или о томе према властитој процјени у датим околностима одлучује наставник/васпитач који тренутно изводи наставу.
4. Ко руководи евакуацијом? Препорука ове методологије је да наставник/васпитач који изводи наставу издаје кратка упутства ученицима/дјеци, којим их укратко упознаје са ситуацијом и насталим околностима, обавјештава их да ће се евакуисати и укратко их подсјећа на начин и правац кретања и гдје је зборно мјесто након напуштања објекта. Тај наставник/васпитач је одговоран и води бригу о ученицима/дјеци све до тренутка када их преда родитељима.
5. Шта понијети са собом? Наставници/васпитачи ће понијети дневнике, а ученици/дјеца, зависно од тренутне ситуације и процјене наставника/васпитача, годишњег доба и других околности најнужније личне ствари. Узимање ствари не смије да буде узрок губљења драгоценог времена.
6. Начин кретања током евакуације и поступци у условима отежаног кретања и непредвиђених ситуација.
7. Радње и поступци које треба извршити прије напуштања школског објекта:
 - 7.1. обезбиједити да сва излазна врата из објекта током евакуације остану у отвореном положају, одредити лица задужена за овај задатак;
 - 7.2. прегледати све просторије у циљу провјере да неко није остао након напуштања објекта (учионице, тоалети, зборница, помоћне и друге просторије), одредити лице задужено за то на свакој етажи;
 - 7.3. обезбиједити да након напуштања просторија и објекта прозори и врата остану затворени, да електрична енергија, апарати, вода буду искључени и одредити лица која ће то урадити.
8. Након напуштања школског објекта и доласка на зборно мјесто, забранити свако самоиницијативно удаљавање као и повратак у објекат. Провјера бројног стања је обавезна. Планом обавезати наставнике/васпитаче на провјеру бројног стања ученика/дјеце, а одредити лица која су задужена за провјеру бројног стања запосленог особља. Уколико неко недостаје, претпоставка је да је повријеђен и из било ког разлога спријечен да напусти објекат, те да му је потребна помоћ. По доласку спасилачких и хитних служби, о овој околности се одмах упознаје старјешина јединице и почиње потрага за несталим лицем.
9. Које информације су од кључног значаја и треба их пренијети старјешини спасилачке јединице након њиховог доласка (стање у и око школског објекта, оштећења, задимљеност, детаљи о пожару, распоред просторија, гдје се налазе лица која се нису евакуисала, у каквом су стању, могућност приласка и друге информације).
10. Ко и на који начин позива родитеље? Препорука је да то ураде наставници/васпитачи који су извели ученике/дјецу на зборно мјесто, уз помоћ ученика/дјеце, а све у циљу да се родитељи што прије позову и да се ученици/дјеца што краће задрже на зборном мјесту. Долазак родитеља по своју дјецу потенцијално може бити осјетљива фаза, изазвати додатну панику, па ову радњу треба добро припремити и што брже завршити.
11. Након преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, наставно/васпитачко и друго запослено особље ставља се на располагање спасилачким службама.

Предуслови за брзу и безбједно изведену евакуацију су бројни, и то Планом евакуације треба узети у обзир:

- обиљежени и проходни правци евакуације;
- обиљежени и нумерисани улази/излази из васпитно-образовне установе;
- нумерисане учионице и остале просторије у васпитно-образовној установи;
- дефинисани основни и алтернативни правци евакуације, као и основни и алтернативни излази из васпитно-образовне установе – алтернативни правци евакуације и излази одређују се из више разлога: планирање непредвиђене ситуације, догађаји који могу бити окидач за развој других опасности и опасних догађаја, спречавање гужве и закрчења итд.;
- зборно мјесто након напуштања школског објекта и алтернативно зборно мјесто – избор зборног мјеста треба да обезбиједи сигурност евакуисаним, али и да не ремети прилаз и активности спасилачких

и хитних служби;

- тлоцрт васпитно-образовне установе, са распоредом просторија, обиљеженим правцима евакуације и улазима/излазима истакнут на видним мјестима;
- наставно/васпитачко особље зна којим правцем за евакуацију се крећу и на који излаз напуштају објект (укључујући и алтернативне правце) лица која се затекну у некој од учионица или других просторија;
- наставник/васпитач који тренутно изводи наставу наређује евакуацију ученицима/дјеци, води их на унапријед утврђен начин и предвиђеним правцем, односно правцем који омогућава највећи ниво безбједности и најбрже напуштање објекта;
- наставно/васпитачко особље треба бити спремно за непредвиђене и нејасне ситуације (урушавање дијела објекта, ватра, топлота, задимљени правци, прашина, ситуације у којима није могуће знати шта се дешава и каква је ситуације у дијелу објекта кроз који тек треба проћи) – лицима која се повриједе током евакуације прво треба помоћи да напусте објект, а тек након тога им пружити прву помоћ;
- наставно/васпитачко и друго запослено особље упознато је са својом улогом и задацима у евакуацији;
- поступак евакуације је до детаља и аутоматизма увјежбан.

Обиљежени правци евакуације, нумерација просторија и улаза/излаза треба да буду идентични у школском објекту, на тлоцрту и у Плану евакуације. Сваку измјену треба одмах ажурирати и ускладити.

**X Завршне
напомене**

Х. Завршне напомене

1. Одабрани репрезентативни ризици представљају сталну или повремену пријетњу по ученике/дјецу, наставно/васпитачко и друго запослено особље, школску имовину и инфраструктуру. Због тога бављење ризиком није једнократан задатак, већ обавеза која мора имати континуитет. Такође, питање бављења ризиком није задатак за појединца или неколико лица, већ тема у коју требају бити укључени сви релевантни фактори – заинтересоване стране, по принципу „тиче се свих“. У том циљу, управа школе треба обезбиједити сталну и непосредну сарадњу и укљученост у ову проблематику свих органа и служби од значаја за цивилну заштиту и заштиту и спасавање на подручју јединице локалне самоуправе, укључујући и родитеље и саме ученике/дјецу.
2. Ризик никада није раван нули и није непромјенљива категорија. Ниво ризика се мијења током времена и у простору, јер су промјенљиве и компоненте које га одређују – опасност, рањивост, изложеност и капацитет супротстављања. Сама чињеница да у школи борави и ради велики број лица (ученици/дјеца, наставно/васпитачко и друго особље), уз бројне идентификоване факторе рањивости и изложености, увећава ниво ризика. Због тога ризик треба бити предмет сталне пажње, а плански документи подложни ревизији и ажурирању.
3. Предуслов за едукацију ученика/дјеце и развијање њихове свјесности о ризицима јесте едуковано наставно/васпитачко особље.
4. Провођење превентивних мјера и активности представља најбољи и провјерен пут ка смањењу ризика. Едукација, познавање опасности и њиховог штетног утицаја, развијање свјесности о ризицима, познавање и увјежбавање поступака у случају опасности и евакуације представља значајан сегмент превентивног дјеловања. Ове мјере не изискују финансијске трошкове, а могу бити реализоване у сарадњи са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе. Неке од предложених мјера изискују финансијске трошкове и могу се третирати у оквиру текућег и инвестиционог одржавања школе, уз друге мјере предложене са циљем смањења фактора рањивости и изложености. Ове мјере треба реализовати у складу са листом приоритета која уважава потребу за дјеловањем, са једне стране и ограничене могућности, са друге стране. Мјере треба планирати и реализовати у координацији са Министарством просвјете и културе Републике Српске и надлежним органима јединице локалне самоуправе.
5. План заштите и спасавања намијењен је првенствено школским управама, наставном/васпитачком и другом запосленим особљу. Школске управе и наставно/васпитачко особље обавезни су да одређене сегменте и садржаје Плана, посебно оне који се односе на поступке у случају опасности, те начин поступања у случају евакуације, пренесу на одговарајући начин, прилагођене потребама и узрасту ученицима/дјеци.
6. Управа школе је обавезна да у годишњем програму рада планира и реализује тематске садржаје, обуку и вјежбе из области цивилне заштите.
7. Са начином поступања у случају опасности и евакуације треба упознати све запослене и ученике/дјецу, а посебно наставно/васпитачко и друго запослено особље, које у том случају има утврђене обавезе и одговорности. Све запослене упознати са Планом мобилизације, укључујући и варијанте Плана позивања које дефинише управа школе. Сваком лицу којем се додијели неки задатак, односно активност у мобилизацији и евакуацији, треба одредити замјенско лице које ће обављати тај задатак или активност у случају његове спријечености.
8. Одређене мјере, радње и поступке практично увјежбавати, као што је начин поступања у случају опасности, посебно у случају пожара и земљотреса, те поступке у случају евакуације.
9. Директор ће својом одлуком регулисати начин руковања и чувања дневника и друге школске документације у ванредној ситуацији и за вријеме евакуације.
10. Руковалац Планом је управа школе. Управа одлучује о томе када ће План бити активиран и управа је одговорна за његово ажурирање и ревизију. План ажурирати, односно ревидирати најмање једном годишње, или ако се испуне сљедећи предуслови:
 - након промјена у Процјени ризика и другим документима Плана јединице локалне самоуправе у мјери да то има утицај и на планске документе васпитно-образовне установе;
 - након реализације одређених мјера и активности које доприносе смањењу ризика од катастрофа и јачању отпорности васпитно-образовне установе;
 - након сагледавања резултата годишње анализе стања безбједности у васпитно-образовној установи;
 - након анализе вјежби поступања у случају опасности и вјежби евакуације;
 - након промјене одређених података, нпр. статистика, контакти и слично.

Прилози

Прилог број I: Терминологија

Прихватљиви ризик (Acceptable Risk)

Ниво потенцијалних губитака који друштво или заједница сматра прихватљивим у датим друштвеним, економским, политичким, културним, техничким и условима животне средине.

Напомена. У грађевинарству се термин „прихватљиви ризик“ такође користи за процјену и дефинисање структуралних и неструктуралних мјера које су потребне за смањење могуће штете по људе, имовину, службе и системе до одабраног подношљивог нивоа, према прописима или „прихваћеној пракси“, а који се заснивају на познатој вјероватности коју са собом носи опасност и други фактори.

Капацитет (Capacity)

Комбинација свих предности, атрибута и расположивих ресурса унутар заједнице, друштва или организације, које могу да се користе за постизање договорених циљева.

Напомена. Капацитет може да укључује инфраструктуру и физичка средства, институције, друштвене способности суочавања, као и људско знање, вјештине и колективне атрибуте попут друштвених односа, вођства и руковођења. Капацитет се може описати и као способност. Процјена капацитета је израз за процес којим се капацитет групе разматра у односу на жељене циљеве, те се ради даљих активности утврђују недостаци у капацитетима.

Капацитет борбе (Coping Capacity)

Способност људи, организација и система да се коришћењем доступних вјештина и ресурса суоче с неповољним условима, ванредним ситуацијама или катастрофама и управљају њима.

Напомена. Капацитет борбе захтијева непрекидно праћење, ресурсе и добро управљање, како у уобичајеним околностима, тако и за вријеме кризе или неповољних услова. Капацитети борбе доприносе смањењу ризика од катастрофа.

Катастрофа (Catastrophy)

Озбиљан поремећај у функционисању заједнице или друштва који укључује шире људске, материјалне, економске и еколошке губитке и утицаје, а надилази способност погођене заједнице или друштва да се против њега бори коришћењем властитих ресурса.

Напомена. Катастрофе се често описују као резултат комбинације изложености опасности, присутних услова рањивости и недовољног капацитета или мјера за смањење или суочавање с потенцијалним негативним посљедицама. Утицаји катастрофа могу да укључују губитак живота, повреде, болести и остале негативне утицаје на људску, физичку, менталну и друштвену добробит, заједно с оштећењем имовине, уништавањем средстава, губитком служби, социјалним и економским поремећајима и деградацијом животне средине.

Ризик од катастрофа (Disaster Risk)

Потенцијални губици у катастрофама, у смислу људских живота, здравственог стања, егзистенције, имовине и услуга, који могу да се појаве у одређеној заједници или друштву током одређеног будућег периода.

Напомена. Дефиниција ризика од катастрофа одражава концепт катастрофа као исхода континуирано присутних услова ризика. Ризик од катастрофа обухвата различите врсте потенцијалних губитака, које је често тешко квантификовати. Ипак, са знањем о доминантним опасностима и обрасцима популационог и социоекономског развоја, ризици од катастрофа могу да се процијене и мапирају, барем у ширем смислу.

Управљање ризицима од катастрофа (Disaster Risk Management)

Систематски процес коришћења управних директива, организација и оперативних вјештина и капацитета за спровођење стратегија, политика и унапријеђених капацитета за суочавање да би се смањили штетни утицаји опасности и могућност појаве катастрофе.

Напомена. Овај израз је шири верзија општијег појма „управљања ризиком“ за рјешавање специфичних питања ризика од катастрофа. Управљање ризицима од катастрофа настоји да избјегне, смањи или пренесе штетне утицаје опасности кроз активности и мјере за спречавање, ублажавање и спремност.

Смањење ризика од катастрофа (Disaster Risk Reduction)

Појам и пракса смањења ризика од катастрофа кроз системске напоре да се анализирају узрочни фактори катастрофа те да се њима управља, укључујући смањену изложеност опасностима, смањену рањивост људи и имовине, разумно управљање земљиштем и животном средином, те побољшану спремност на штетне догађаје.

Напомена. Свеобухватни приступ смањењу ризика од катастрофа наведен је у Хјогом оквиру за дјеловање, који је УН усвојио 2005. године, а чији је очекивани исход „значајно смањење губитака од катастрофа у животима и друштвеним, економским и еколошким ресурсима заједнице и државе”. Систем Међународне стратегије за смањење ризика од катастрофа (енгл. ISDR) обезбјеђује инструмент за сарадњу међу владама, организацијама и актерима цивилног друштва и помаже у спровођењу Оквира. Иако се понекад користи израз „смањење катастрофа”, потребно је споменути да појам „смањење ризика од катастрофа” пружа бољу препознатљивост континуиране природе ризика од катастрофа и трајни потенцијал за смањење тих ризика.

Систем раног упозоравања (Early Warning System)

Скуп капацитета потребних за израду и достављање правовремене и смислене информације упозорења како би се омогућило појединцима, заједницама и организацијама којима пријети опасност да се припреме и да поступе на одговарајући начин и у одговарајуће вријеме како би се смањила могућност штете или губитака.

Напомена. Ова дефиниција обухвата низ фактора потребних за постизање ефикасних одговора на упозорења. Систем раног упозоравања, који је усмјерен на људе, обухвата четири кључна елемента: знање о ризицима, праћење, анализу и прогнозирање опасности, комуникацију и дистрибуцију обавијести и упозорења, те локалне могућности одговора на примљена упозорења. Такође се користи израз „end-to-end”, односно потпун систем упозоравања како би се нагласило да систем упозоравања треба да обухвати све кораке од откривања опасности до одговора заједнице.

Изложеност (Exposure)

Људи, имовина, системи или други елементи присутни у зонама хазарда који тиме подлијежу потенцијалним губицима.

Напомена. Мјере изложености могу да укључују одређени број особа или врсту средстава у датом подручју. Оне се могу комбиновати с рањивошћу елемената изложених било којој одређеној опасности да би се процијенили квантитативни ризици повезани с одређеном опасношћу на подручју од интереса.

Опасност (Hazard)

Опасна појава, твари, људска активност или стање које може да доведе до губитка живота, повреда или других утицаја на здравље, материјалне штете, губитка егзистенције и услуга, социјалних и економских поремећаја или оштећења животне средине.

Напомена. Опасности од интереса за смањење ризика од катастрофа наведене су у фусноти 3. Хјогом оквира за дјеловање као „... опасности природног поријекла и сродне еколошке и технолошке опасности и ризици”. Такве опасности произлазе из различитих геолошких, метеоролошких, хидролошких, океанских, биолошких и технолошких извора, уз њихово могуће комбиновано дјеловање. У техничким окружењима опасности су описане квантитативно на основу вјероватне учесталости појављивања различитих интензитета за различита подручја, као што је утврђено на основу историјских података или научне анализе.

Ублажавање (Mitigation)

Смањивање или ограничавање штетних утицаја опасности и катастрофа.

Напомена. Штетни утицаји опасности често не могу да се спријече у потпуности, али њихова размјера или озбиљност може знатно да се умањи различитим стратегијама и активностима. Мјере ублажавања обухватају инжињерске технике и градњу отпорну на опасности, као и унапређење политика заштите животне средине и свијести јавности. Треба споменути да се „ублажавање” у политици климатских промјена дефинише другачије, имајући у виду да је то и израз коришћен за смањење емисије гасова стаклене баште који узрокују климатске промјене.

Природна опасност (Natural Hazard)

Природни процес или појава која може да доведе до губитка живота, повреда или других утицаја на здравље, материјалне штете, губитка егзистенције и услуга, социјалних и економских поремећаја или оштећења животне средине.

Напомена. Природне опасности су подкуп свих опасности. Израз се користи за описивање стварних опасности,

као и латентних стања опасности која могу да прерасту у будуће догађаје. Природне опасности карактеризује њихова величина или интензитет, брзина настанка, трајање и подручје обухвата. На примјер, потреси су кратког трајања и обично утичу на релативно мало подручје, а суша се споро јавља и нестаје, а често утиче на велике регије. У неким случајевима хазарди могу да се истовремено јаве, попут поплава узрокованих ураганом или цунамија насталог усљед потреса.

Спремност (Preparedness)

Знања и способности које су развиле власти, професионалне организације за одговор и опоравак, заједнице и појединци да би могли ефикасно да предвиде, одговоре и опораве се од утицаја вјероватних, непосредних или садашњих опасности или услова.

Напомена. Активности на развијању спремности спроводе се у контексту управљања ризицима од катастрофа и циљ им је да изграде капацитете потребне за ефикасно управљање свим врстама опасности и постизање преласка с фазе одговора на одрживи опоравак. Припремљеност се заснива на анализи ризика од катастрофа и добрих повезница са системима раног упозоравања, а обухвата активности попут планирања непредвиђених ситуација, складиштења опреме и помагала, разраде рјешења за координацију, евакуацију и информисање јавности, те одговарајућих обука и вјежби на терену. Активности морају да буду подржане формалним институционалним, законским и буџетским могућностима. Сродан појам „приправност” описује способност да се брзо и на одговарајући начин одговори онда када је то потребно.

Превенција (Prevention)

Безрезервно избјегавање негативних утицаја опасности и катастрофа.

Напомена. Превенција (односно спречавање катастрофа) изражава концепт и намјеру да се у потпуности избјегну потенцијални негативни утицаји кроз спровођење активности унапријед. Примјери тога су бране или насипи који елиминишу ризике од поплава, прописи за намјену земљишта који не допуштају никаква насељавања у високоризичним зонама, те сеизмички и инжињерски дизајн који обезбјеђује опстанак и функцију критичних објеката у случају евентуалног потреса. Врло често није могуће потпуно избјегавање губитака, те задатак постаје активност ублажавања. Једним дијелом и из наведеног разлога, изрази превенција и ублажавање се понекад користе као синоними у свакодневном говору.

Опоравак (Recovery)

Обнова и унапређење, по потреби, објеката, егзистенције и услова живљења у заједницама погођеним катастрофом, укључујући и напоре на смањењу фактора ризика од катастрофа.

Напомена. Задатак опоравка путем санације и обнове почиње убрзо након завршетка фазе ванредне ситуације, а треба да се заснива на већ постојећим стратегијама и политикама које обезбјеђују јасне институционалне одговорности за активности на опоравку и омогућавају учешће јавности. Програми опоравка, заједно с већом свијести јавности и ангажманом након катастрофе, пружају вриједну прилику за израду и спровођење мјера за смањење ризика од катастрофа и примјену принципа унапријеђене поновне изградње (енгл. Build Back Better).

Отпорност (Resilience)

Способност система, заједнице или друштва изложеног опасностима да се одупре, апсорбује, одговори на посљедице опасности на благовремен и ефикасан начин и опорави се од њих, укључујући очување и обнову својих битних основних структура и функција.

Напомена. Отпорност подразумева способност „опоравка” или „повратка” након удара. Отпорност заједнице у односу на потенцијалне опасности одређена је степеном до ког заједница има потребне ресурсе и колико је способна самостално да се организује прије и током периода потребе.

Одговор (Response)

Пружање услуга у ванредним околностима и помоћ јавности током или непосредно након катастрофе да би се спасили животи, смањили негативни утицаји на здравље, обезбиједила јавна сигурност и задовољиле основне егзистенцијалне потребе погођеног становништва.

Напомена. Одговор на катастрофу највећим дијелом је усмјерен на непосредне и краткорочне потребе и понекад се назива „помоћ при несрећама”. Фаза одговора и накнадна фаза опоравка нису јасно разграничене. Неке активности код одговора, попут обезбјеђења привременог смјештаја и водоснабдијевања, могу да се продуже и на фазу опоравка.

Ризик (Risk)

Комбинација вјероватности неког догађаја и његових негативних посљедица.

Напомена. Ова дефиниција пажљиво слиједи дефиницију ISO/IEC Водича 73. Израз „ризик” има двије различите конотације. Наиме, у популарној употреби нагласак је обично на концепту прилике или могућности, попут „ризика од несрећа”, док се у техничким окружењима нагласак обично ставља на посљедице, у смислу „потенцијалних губитака” за неки одређени узрок, мјесто и вријеме. Може да се примијети да не дијеле сви исте ставове о значају и узроцима различитих ризика.

Рањивост (Vulnerability)

Карактеристике и околности заједнице, система или имовине које га чине подложним штетним утицајима опасности.

Напомена. Постоје многи аспекти рањивости, који произлазе из различитих физичких, социјалних, економских и еколошких фактора. Примјери тих аспеката су лоше пројектовање и изградња објеката, неадекватна заштита имовине, недостатак јавних информација и свијести, ограничено службено препознавање ризика и мјера приправности и небрига за мудро управљање животном средином. Рањивост значајно варира унутар заједнице и током времена. Овом дефиницијом се рањивост утврђује као карактеристика елемента од интереса (заједнице, система или имовине) која је независна од своје изложености. Међутим, у општој употреби, израз се често користи у ширем смислу да би укључио изложеност елемента.

Прилог број 2: Преглед измјена докумената Плана

Р/Б	Датум ажурирања/ревизије	Кратак опис садржаја измјене уз навођење назива документа, дијела документа, поглавља, тачке и странице на који се измјена односи	Лице које је унијело измјене

Прилог број 3: Бројеви телефона хитних служби

Спасилачка – хитна служба	Број телефона
Оперативни центар цивилне заштите	121
Полиција	122
Ватрогасци	123 – или други број који је у функцији
Старјешина ватрогасне јединице	уписати број мобилног телефона
Хитна медицинска помоћ	124 – или други број који је у функцији

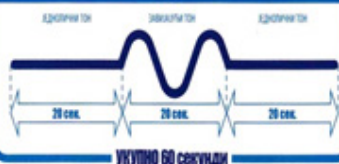
ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Министарство унутрашњих послова

ЗНАКОВИ ЗА УЗБУЊИВАЊЕ

РЕПУБЛИЧКА УПРАВА
ЈЕДИНИЦЕ ЗАШТИТЕ

УПОЗОРЕЊЕ НА НАДОЛАЗЕЋУ ОПАСНОСТ

• **УПОЗОРАВА НА НАДОЛАЗЕЋЕ ПРИРОДНЕ И ДРУГЕ ОПАСНОСТИ:** надолazeћи водени талас, пожар који се приближава одређеном подручју, приближавање олује, загађење животне средине и сл.

• УКЉУЧИТЕ РАДИО ИЛИ ТВ ПРИЈЕМНИК!

- Информишите се о догађању из поузданих извора!
- Слушајте саопштења о врсти надолazeће опасности и мјерама које је потребно предузети!
- Предузмите мјере заштите које ће вам помоћи у припреми за опасност!

НЕПОСРЕДНА ОПАСНОСТ

• **УПОЗОРАВА НА НЕПОСРЕДНУ ОПАСНОСТ** од пожара, поплава, пуцања напипа, радиолошких или хемијских несрећа, војних напада и других опасности

• УКЉУЧИТЕ РАДИО ИЛИ ТВ ПРИЈЕМНИК!

- Информишите се о догађању из поузданих извора!
- Слушајте саопштења о врсти опасности и мјерама које је потребно предузети!
- Хитно предузмите мјере заштите из саопштења!

ПРЕСТАНАК ОПАСНОСТИ

• **УПОТРЕБЉАВА СЕ НАДА СЕ ПРОЦЕНИ ДА СУ ОПАСНОСТИ ЗА ГРАЂАНЕ ПРЕСТАЛЕ**

• МОЖЕТЕ ПРЕСТАТИ ПРОВОДИТИ МЈЕРЕ ИЗ САОПШТЕЊА!

- У случају потребе, помогите у акцијама спасавања које спроводе снаге заштите и спасавања.
- Овај знак се користи и за проверу исправности система за узбуњивање.

ВАТРОГАСНА УЗБУНА

• **ДОДАТНИ ЗНАК ЗА УЗБУЊИВАЊЕ ВАТРОГАСНИХ И ДРУГИХ ЈЕДИНИЦА ЗАШТИТЕ И СПАСАВАЊА**

• ОСТАНИТЕ МИРНИ!

- Знак за узбуњивање се односи на припаднике ватрогасних и других јединица заштите и спасавања које одмах треба да поступе према утврђеним правилима.

Прилог број 5: Образац позива за мобилизацију

РЕПУБЛИКА СРПСКА

ОБРАЗАЦ ЦЗ-В

Општина _____

(назив органа који позива)

ПОЗИВ ЗА МОБИЛИЗАЦИЈУ

за _____ рођен/а _____ године, станује у _____

(презиме, очево име и име)

улица _____ број _____ спрат _____ стан _____ телефон _____

ПОЗИВАТЕ СЕ ДА СЕ ДАНА _____ године, у _____ часова јавите

(мјесто јављања)

ради _____

ПРИЛИКОМ ОДЗИВА ПОНИЈЕТИ: _____

(назив документа, опреме, материјалног средства и сл.)

Неодазивање овом позиву повлачи одговорност из члана 165. под а) Закона о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама („Службени гласник Републике Српске“, број 121/12 и 46/

(потпис овлаштеносг лица)

ПОТВРДА ПРИЈЕМА

Потврђујем пријем позива _____

(презиме, очево име и име)

Позив ми је уручен дана _____ године _____ у _____ часова

ПОЗИВ УРУЧИО

ПОЗИВ ПРИМИО

Прилог број 6: Формат Плана обуке

Р/Б	Наставне теме	Број наставних часова		Извођач	Учесници обуке		Очекивани резултат	Напомена
		практична настава	теоријска настава		запослено особље	ученици		

Прилог број 7: Формат Плана позивања – варијанта 1 (мобилна/фиксна мрежа у функцији)

Директор или секретар школе одмах по доношењу одлуке о мобилизацији позива телефоном:

Р/Б	Име, очево име и презиме	Назив радног мјеста	Адреса становања	Број телефона		Службена забиљешка
				кућни	мобилни	
1.						
2.						
3.						
4.						

Напомена. Мрежа позивања се даље развија табеларно по принципу да свако лице из табеле позива четири до пет сљедећих лица, и тако даље, док мрежом позивања не буду обухваћени сви запослени. Спискови за позивање морају бити ажурни и унапријед припремљени, а сви запослени упознати са својим обавезама.

Прилог број 8: Формат Плана позивања – варијанта 2 (мобилна/фиксна мрежа нису у функцији)

Р/Б	Име, очево име и презиме	Организација у којој је запослен	Адреса становања	Број телефона			Дужност у обилазацији (курир и замјенски курир)
				кућни	на послу	мобилни	
1.							
2.							
3.							
4.							

Напомена. Обавезно се одређују курир и замјенски курир за одређени курирски правац. Замјенски курир се ангажује у случају да курира није могуће ангажовати. Управа школе користи курирску службу општинске службе за цивилну заштиту или организује властиту курирску службу. Начин мобилизације курира и уручивања спискова за позивање утврђује управа школе. Курири морају унапријед бити упознати са својим дужностима и списковима лица која позивају. Списак лица која се позивају сачињава се идентично као у прилогу број 5, за варијанту 1. Куриру или замјенском куриру уручују се табеларни спискови за позивање и позиви који морају бити ажурни и унапријед припремљени, потписани и овјерени од стране директора.

СМЈЕРНИЦЕ

О ПОСТУПАЊУ У СЛУЧАЈУ ОПАСНОСТИ
У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНИМ УСТАНОВАМА У РЕПУБЛИЦИ
СРПСКОЈ

УВОД

У посљедњих неколико година, а слободно можемо рећи и деценија, повећан је број, интензитет и посљедице природних и других несрећа, које су у великој мјери имале утицаја на живот људи и њихово функционисање у заједници. Природне и друге несреће су имале велики утицај и на најрањивију категорију становништва, дјецу, као и на запослене, имовину, инфраструктуру и сам васпитно-образовни процес.

У васпитно-образовним установама, током већег дијела дана ради и борави велики број људи, највише ученика/дјеце, па због те чињенице, али и других околности и фактора рањивости, оне представљају објекте високог ризика. С тим у вези, потребан је континуиран рад на смањењу ризика од катастрофа, како би се васпитно-образовне установе учиниле отпорнијим на катастрофе, а рад и боравак у њима сигурнији. Мјере и активности које у том циљу васпитно-образовне установе требају предузимати су бројне:

- едукација ученика/дјеце, наставног/васпитачког и другог запосленог особља о опасностима, њиховим узроцима, посљедицама и мјерама заштите;
- обука и вјежбе, а посебно вјежбе евакуације;
- израда планских докумената, у складу са прописима који уређују ову област;
- извођење грађевинских, инфраструктурних и других радова у циљу развијања отпорности на катастрофе као и стварања бољих услова за живот, рад и боравак у васпитно-образовним установама и квалитетније одвијање васпитно-образовног процеса.

Наведене мјере и активности васпитно-образовне установе не могу реализовати саме, већ кроз сарадњу и у координацији са, прије свега надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе на чијем се подручју налазе, као и надлежним органима и институцијама Републике Српске. Од кључног је значаја да јединица локалне самоуправе има развијен систем заштите и спасавања, Процјену ризика од катастрофа и друге планске документе и капацитете којима може подржати васпитно-образовну установу у јачању сопствених капацитета и реализацији напријед наведених мјера и активности.

Ове смјернице су израђене с намјером да на једноставан и практичан начин пруже препоруке и практична упутства за поступање у случају различитих врста опасности, као и у евакуацији. Смјернице су првенствено намијењене наставном/васпитачком и другом запосленом особљу у васпитно-образовним установама и урађене су у складу са прописима који регулишу област заштите и спасавања, као и на темељу најбољих пракси у окружењу и шире. Наставно/васпитачко особље ће, у сврху едукације и практичне обуке, све битне садржаје Смјерница пренијети ученицима/дјеци, прилагођено њиховим потребама и узрасту.

Опасности којима су најчешће изложене васпитно-образовне установе:

Врста опасности	Негативан утицај на циљне/ризичне групе			
	Људи	Имовина	Инфраструктура	Животна средина
Пожар	Паника, повреде, опекотине, тровање продуктима сагоријевања, смрт, прекид васпитно-образовног процеса ...	Оштећење грађевинске структуре објекта, оштећење или уништење намјештаја, документације, техничких средстава, опреме, прекид путева за евакуацију ...	Оштећења на инсталацијама које узрокује прекид у снабдијевању електричном енергијом, прекид водоснабдијевања, прекид у раду телекомуникационе опреме, прекид снабдијевања топлотном енергијом ...	Загађење ваздуха, отпадне воде које настају у процесу гашења пожара.

Земљотрес	Паника, повреде, опекотине у случају настанка пожара и тровање продукцијама сагорјевања, смрт, прекид васпитно-образовног процеса...	Оштећење грађевинске структуре објекта, оштећење или уништење намјештаја, документације, техничких средстава и опреме, прекид путева за евакуацију ...	Оштећење на инсталацијама које узрокује прекид у снабдијевању електричном енергијом, прекид водоснабдијевања, прекид у раду телекомуникационе опреме, прекид снабдијевања топлотном енергијом, оштећење саобраћајне инфраструктуре ...	Загађење ваздуха, воде за пиће ...
Поплава	Паника, појава заразних болести, прекид васпитно-образовног процеса ...	Плављење подрумских и просторија у приземљу објекта, плављење дворишта, игралишта, оштећење намјештаја, штета на техничким средствима, опреми, документацији ..	Оштећење на инсталацијама које узрокује прекид у снабдијевању електричном енергијом, прекид водоснабдијевања, прекид у раду телекомуникационе опреме, прекид снабдијевања топлотном енергијом, плављење саобраћајне инфраструктуре ...	Загађење воде за пиће
Олујно невријеме, град, удар грома	Паника, пожар, повреде, смрт, прекид васпитно-образовног процеса...	Оштећење крова, столарије, намјештаја, документације ..	Оштећење на инсталацијама које узрокује прекид у снабдијевању електричном енергијом, прекид водоснабдијевања, прекид у раду телекомуникационе опреме, прекид снабдијевања топлотном енергијом ...	
Екстремне температуре	Повреде, смрзавање, топлотни удар, смрт			
Велике сњежне падавине	Повреде, промрзине, смрт, прекид васпитно-образовног процеса...	Оштећења на кровној конструкцији ..	Оштећења на електричној и телекомуникационој инфраструктури, отежано одвијање саобраћаја, отежан прилаз објекту ...	
Заразне болести	Обољење, смрт, прекид васпитно-образовног процеса ...			
Ризици у саобраћају	Повреде, смрт			
ЕСЗР*	Повреде, смрт			
Технолошки ризици	Повреде, тровања, смрт			Загађење ваздуха, воде ...

*Експлозивна средства заостала из рата

ПОЖАР

ПОЖАР

Пожар је процес неконтролисаног сагоријевања гориве материје којим се угрожавају живот и здравље људи, материјална и друга добра и животна средина, а који је карактеристичан по истовременом отпуштању топлоте, дима, токсичних гасова и пламена. Директор и управа васпитно-образовне установе, одговорни су за организовање заштите од пожара, посебно за примјену прописаних мјера заштите, одржавање у исправном стању и намјенску употребу опреме и средстава за гашење пожара, као и за упознавање запослених и ученика/дјеце са опасностима од пожара.

Превентивне мјере и активности:

- У оквиру годишњег програма рада треба планирати и реализовати обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце о темама из области заштите од пожара.
- израдити планске документе у складу са прописима који уређују област заштите и спасавања и заштите од пожара.
- Запослено особље треба обучити у руковању приручним противпожарним средствима и гашењу почетних и пожара мањих размјера и обучити их у пружању подршке ватрогасцима током акције гашења пожара.
- Континуирано развијати свијест и противпожарну културу.
- Најмање једном годишње треба реализовати практичне вјежбе поступања у случају пожара и вјежбе евакуације, које су обавезне за све запослене и ученике/дјецу.
- Запослено особље обучити у пружању прве медицинске помоћи.

Поступање у случају пожара:

- Када лице примијети пожар, важно је да остане смирено, да не паничи и да обавијести околину да је избио пожар, гласно и без панике изговарајући – ПОЖАР, и у којем дијелу објекта је избио.
- Ученици/дјеца треба да слиједе упутства наставника/васпитача.
- Свако ко примијети пожар, дужан је да га угаси ако је пожар у почетној фази и мањих размјера и уколико тиме не угрожава себе и своју околину. Само обучено лице може да процијени да ли пожар може угасити, којим средством и на који начин.
- Без одлагања позвати ватрогасце и слиједити њихова упутства.
- Евакуација се изводи на начин утврђен Планом евакуације.
- Прије напуштања објекта искључити електричну енергију на склопкама и затворити прозоре и врата.
- Током кретања кроз задимљени простор, простор под утицајем пламена и високе температуре, треба покривати главу, заштитити очи и откривене дијелове тијела, ставити мокру крпу на нос и уста и кретати се што ближе поду.
- Након евакуације, провјере бројног стања и преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, запослени у васпитно-образовној установи се ставаљају на располагање руководиоцу акције гашења пожара.

Прва помоћ-поступак са повријеђеним у случају опекотина или гушења:

- Повријеђеног треба извући ван домета ватре.
- Запаљене дијелове одјеће гасити ваљањем по тлу, покривањем деком, посипањем воде, земље и сл.

- Повријеђеног треба хладити полијевањем те стављањем хладних облога, температура воде треба да буде око 15 степени, не смије бити хладна.
- Повријеђеног утоплити и заштитити од временских утицаја.
- Повријеђеног положити у десни бочни положај у случају да му пријети гушење.
- У случају престанка рада срца и дисања усљед тровања великом концентрацијом CO₂, треба примијенити вјештачко дисање и оживљавање.
- Одмах треба позвати хитну медицинску помоћ на број 124 или особу превести до најближе здравствене установе.

Поступак након пожара:

- Организовати дежурство док се сва жаришта потпуно не угасе, због могућности поновног избијања пожара.
- Треба донијети одлуку о привременом прекиду васпитно-образовног процеса, у складу са процјеном ситуације.
- Употријебљену опрему и средства за гашење пожара што прије треба довести у исправно стање.
- Управа васпитно-образовне установе је обавезна извршити анализу и евидентирати сваки пожар или догађај који је могао довести до пожара, те предузимати потребне мјере.

ПОПЛАВА

ПОПЛАВА

Поплава је природна појава која означава неуобичајено високи водостај у ријекама и језерима, због чега се вода из ријечног корита или језерске завале прелива преко обале и плави околно подручје. Узроци поплава су најчешће велике падавине, нагло топљење снијега и леда, пуцање брана на акумулацијама и др. Неисправне водоводне инсталације, такође могу узроковати поплаву унутар објекта васпитно-образовне установе.

Превентивне мјере заштите од поплава:

- У оквиру годишњег програма рада треба планирати и реализовати обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце о темама из области заштите од поплава, као и поступцима у случају опасности.
- Треба урадити планске документе у складу са прописима.
- У сарадњи са службом цивилне заштите јединице локалне самоуправе, потребно је планирати и реализовати чишћење, продубљивање и уређење корита водотока и пропуста, одржавање и изградњу насипа и предузимање других мјера и активности у циљу отклањања или смањења ризика од поплава.
- Водоводне инсталације треба одржавати у исправном стању.
- Наставно/васпитачко и друго запослено особље и ученике/дјецу треба упознати са нивоом ризика од поплава, као и поступцима у случају поплаве.
- Према потреби, реализовати практичне вјежбе поступања у случају поплава и вјежбе евакуације, које су обавезне за све запослене и ученике/дјецу.

Поступање у току поплава

- Не паничити.
- Позвати службе за хитне ситуације на бројеве 121, 122, 123 или 124, дати потребне информације и затражити помоћ.
- Евакуација се изводи према Плану евакуације,
- Искључити воду, снабдијевање електричном енергијом, апарате и техничка средства.
- Не дирати електричне уређаје, ако је вода већ допрла до њих.
- Након евакуације и преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, запослени у васпитно-образовној установи се стављају на располагање руководиоцу акције спасавања и слиједе његова упутства.
- Одржавати контакт са надлежним органима и службама у циљу размјене информација и праћења стања на угроженом подручју.

Прва помоћ у случају утапања:

- Прва помоћ код утапања састоји се од спасавања из воде и оживљавања. Спасавање из воде је сложен и опасан задатак. Одмах обавијестити наставника/васпитача, другу запослену или одраслу особу о утапању. Не улазити у воду уколико то представља и најмањи ризик. Спасавање из воде може предузети само обучени спасилац или одличан пливач, уколико тиме не угрожава свој живот.
- Утопљенику треба додати грану, штап или гумени појас и повући га на сухо. Ако је утопљеник у бесвијесном стању, треба пливати и прићи му с леђа, обухватити га испод пазуха и извући из воде.

- Приликом ношења утопљеника на сухо, главу му треба држати ниже од осталих дијелова тијела, да се спријечи удисање воде.

- Ослободити дисајне путеве, започети реанимацију – оживљавање, након тога положити утопљеника у бочни положај и утоплити.
- Утопљеника што прије преbacити у најближу здравствену установу.

Поступање након поплава:

- Отклањање посљедица, санација штете и асанација терена у плавној зони.
- Стварање услова за брз и неометан наставак васпитно-образовног процеса.
- У објекту васпитно-образовне установе редовно прегледати и одржавати у исправном стању водоводне инсталације.

ЗЕМЉОТРЕС

ЗЕМЉОТРЕС

Земљотрес је изненадно и снажно, краткотрајно подрхтавање тла проузроковано покретањем литосферних плоча у Земљиној кори. Земљотреси су велика природна опасност која доводи до губитка живота и економских губитака услед оштећења на објектима и инфраструктури.

Превентивне мјере у случају земљотреса:

- У оквиру годишњег програма рада треба планирати и реализовати обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце о темама из области сеизмичког хазарда, поступцима у случају земљотреса и начину личне, узајамне и колективне заштите.
- Потребно је урадити планске документе у складу са прописима.
- Наставно/васпитачко и друго запослено особље треба упознати са нивоом сеизмичког хазарда на подручју на којем се налази васпитно-образовна установа.
- Најмање једном годишње потребно је реализовати практичну вјежбу поступања у случају земљотреса и вјежбу евакуације које су обавезне за све запослене и ученике/дјецу. Запослено особље и ученици/дјеца требају бити упознати са начином поступања у случају да су правци евакуације урушени или закрчени и да евакуација истим није могућа.

Поступање за вријеме земљотреса

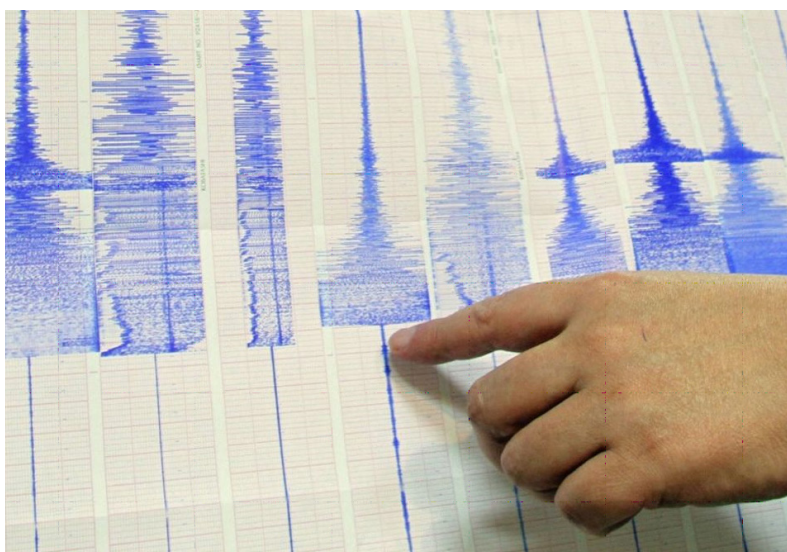
Уколико вас земљотрес задеси у затвореној просторији:

- Сачувајте присебност и не паничите, паника може бити главни кривац за неразборито понашање.
- Ученици/дјеца требају слушати упутства наставника/васпитача.
- Не покушавајте да бјежите, спустите се на под и покријте главу рукама.
- Одмакните се што даље од стаклених површина, спољних зидова, полица, табле или било чега другог што може да падне.
- Уколико се земљотрес догоди, а нисте у могућности лако и брзо изаћи из зграде, лезите на под, заузмите фетални положај и покријте главу рукама испод или поред столова, на тај начин можете минимизирати повреде јер заузimate најмању површину.
- Не трчите низ степенице и не сакривајте се испод њих јер степенице имају другачију „фреквенцију“ (љуљају се одвојено од зграде) и могу се у сваком тренутку срушити.

Ако вас је земљотрес затекао ван васпитно-образовне установе, у дворишту или на игралишту, останите тамо. Држите се даље од зграде, дрвећа, далековода и не улазите у објектат прије него што то буде дозвољено.

Поступање након земљотреса:

- Останите на сигурном мјесту док подрхтавање не престане, а онда провјерите да ли сте повријеђени. Боље ћете помоћи другима ако се прво побринете за себе, а затим провјерите шта је са људима у вашој близини.
- Не паничите, останите смирени
- Ученици/дјеца треба да слиједе упутства наставника/васпитача. Евакуација се изводи у складу са Планом евакуације или на начин који дозвољавају тренутне околности, према упутствима наставника/васпитача.

- Крећите се брзо, не трчите, без галаме, тихо, пажљиво и пазите на предмете који су пали или се сломили. Будите спремни на нова подрхтавања, која често прате јаче земљотресе.
- У случају да се нађете под рушевинама или вам је излаз из зграде онемогућен, послушајте шта се дешава напољу, покушајте на неки начин да скренете пажњу спасиоцима (лупањем каменом или комадом бетона о неки чврсти предмет, зид, цијев, итд.). Немојте да вичете уколико спасиоци нису у близини, губите драгоцену снагу и удишете прашину.

- Након што сте се побринули за себе, помогите повријеђеним особама да се евакуишу, а након тога ће им се пружити помоћ. Не помјерајте људе који су теже повријеђени, осим ако им пријети опасност од тежег повређивања на мјесту на којем се налазе. Запамтите гдје се налазе лица која из било којег разлога нису напустила зграду и те информације одмах пренесите спасиоцима.
- Не користите телефоне, осим за позивање хитних служби. Позовите хитну помоћ, ватрогасце, полицију или ОКЦ цивилне заштите 121.

ЕКСТРЕМНЕ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКЕ ПОЈАВЕ

ЕКСТРЕМНЕ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКЕ ПОЈАВЕ

То је процес или појава атмосферске и хидролошке природе која може да доведе до губитка живота, повреда или других утицаја на здравље, материјалне штете, губитка егзистенције, социјалних и економских поремећаја или оштећења животне средине.

Вјетар је струјање гасова у великом обиму. На површини Земље, вјетар се састоји из великих покрета ваздушних маса. Снажни, али краткотрајни замаси вјетра велике брзине називају се удари вјетра. Снажни вјетрови нешто дужег трајања називају се олује. Јаки вјетрови стварају сметове и носе снијега, што чини непроходним путне комуникације, а многа рубна и планинска насеља могу бити одсјечена од остатка свијета.

Град или туча је најкрупнија врста падавина, која настаје када се потхлађене капи воде, захваћене улазним струјама, издижу и смрзну. Град је честа појава током љетних мјесеци. У анализама учесталости појаве олујног невремена, због њихове просторне ограничености и неједнолике просторне распрострањености, немогуће је добити потпуну слику јављања.

Грмљавинско невријеме је локална појава праћена јаком кишом, пљусковима, грмљавином и појачаним вјетром. Обично траје кратко, до пола сата, али у одређеним околностима може потрајати и неколико сати. Свака васпитно-образовна установа мора имати постављену и испитану громобранску инсталацију, како би се објекат заштитио од евентуалног удара грома.

Екстремно ниска температура (хладни талас).

Овај ризик се може третирати и као мулти-хазард, зато што уз обилне сњежне падавине и јаке вјетрове, у комбинацији са врло ниским температурама, може доћи до тежих посљедица по људе, инфраструктуру и нормално функционисање заједнице. Директно су угрожени људски животи (услед смрзавања), животна средина (пуцање дрвећа, залеђивање ријека и језера, угрожене рибе и остали живи свијет), инфраструктура (пуцање водоводних цијеви, пад далековаода, прекид функционисања телекомуникационе инфраструктуре, прекид у снабдијевању електричном енергијом, водом, гријањем).

Снијег је метеоролошка појава која показује веома велику промјенљивост у односу на просторно јављање, распрострањеност и висину.

Екстремно висока температура. Дневни максимум температуре ваздуха знатно изнад нормалне јавља се у љетном периоду када се изнад нашег подручја одржава термички гребен уз прилив топлих ваздушних маса са сјевера Африке.

Превентивне мјере у случају екстремних метеоролошких појава:

- У оквиру годишњег програма рада треба планирати и реализовати обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце о темама из области екстремних метеоролошких појава.
- Потребно је урадити планске документе у складу са прописима.

- По потреби, реализовати практичне вјежбе поступања у случају екстремних метеоролошких појава.

мјеста и врсте дрвећа које се сади у близини објекта и друго.

- Наставно/васпитачко и друго запослено особље и ученике/дјецу треба упознати са нивоом ризика, као и поступцима у случају опасности у циљу личне, узајамне и колективне заштите, те заштите имовине.
- Потребно је инсталирати и редовно испитивати исправност громобранске инсталације, реновирати столарију и извршити одређена прилагођавања објекта васпитно-образовне установе овим ризицима, попут избора адекватне кровне конструкције, избора

Поступање у случају екстремних метеоролошких појава:

- Не паничити.
- Позвати службе за хитне ситуације на број 121, 122, 123 или 124, дати тражене информације и затражити помоћ.
- У случају потребе треба поступити према Плану евакуације.
- У случају појаве олујног вјетра, града и грмљавине, потребно је удаљити се од прозора и не напуштати зграду без одобрења наставника/васпитача, до проласка невремена.
- За случај екстремно ниских температура треба обезбиједити довољну количину огрева.
- У случају сњежних падавина и ниских температура, треба што мање боравити на отвореном (прилагодити облачење, са нагласком на заштиту главе те горњих и доњих екстремитета).
- Управа васпитно-образовне установе може разматрати могућност привременог прекида васпитно-образовног процеса док се не створе услови за његово нормално одвијање.
- У случају екстремно високе температуре треба избјежавати боравак на отвореном у најтоплијем дијелу дана (између 11 и 16 часова), смањити физичку активност и уносити већу количину течности.

Прва помоћ у случају повреда изазваних екстремним хидрометеоролошким појавама:

Промрзлине настају углавном у зимским условима. Тијело реагује на хладноћу тако да штеди топлоту затварањем ситних крвних судова у кожи. На тај начин крајњи дијелови тијела, као што су прсти, остају без снабдијевања крвљу и смрзавају се.

Прва помоћ:

- Смрзнути дијелови тијела се не смију трљати.
- Повријеђеног треба унијети у топлу просторију и скинути све што га стеже. Залијепљена одјећа се не смије нагло скидати. Повријеђеном дати да пије топле напитке. Смрзнуте дијелове тијела посушити и лабаво превити завојем. Повријеђеног што боље утоплити и превести у здравствену установу.
- На промрзлине се не смију стављати врући предмети (термофор, врућа вода и сл.).
- Промрзлина се не смије посипати прашковима, мастима и сл.

Сунчаница је стање оштећења мозга и мождане опне изазвано директним дјеловањем сунчевих зрака на откривене, незаштићене дијелове главе. Нарочито су осјетљиве особе свијетле пути и дјеца.

Прва помоћ:

- Повријеђеног треба пренијети на хладно мјесто. Расхлађивање вршити прскањем водом, мокрим пешкиром и сл. Повријеђеног се не смије хладити ледом.
- Уколико је повријеђени при свијести, треба га поставити у полусједећи положај и дати му да пије воду.

-
- Повријеђеног у бесвјесном стању је потребно поставити у бочни положај.

Топлотни удар – када је ваздух јако загријан и zasiћен влагом, тијело не може знојењем одстранити нагомилану топлоту. Посебно у условима велике физичке активности на отвореном простору долази до топлотног удара.

Прва помоћ:

- Особу треба пренијети у хладовину и скинути одјећу.
- Повријеђеног треба умотати у мокар чаршаф и полијевати водом све док температура не спадне на 38 степени.
- Ако је при свијести, треба му давати хладне напитке.
- Ако се стање свијести повријеђеног погорша, треба бити спреман на мјере оживљавања и без одлагања га превести у најближу здравствену установу.

Поступање након екстремних хидрометеоролошких појава:

- У случају одређених хидрометеоролошких појава могу настати оштећења на објекту васпитно-образовне установе, инфраструктури, техничким средствима и опреми. Управа васпитно-образовне установе треба да прегледа објекат, критична мјеста, инфраструктуру, техничка средства и опрему, утврди и процијени штету, обавијести надлежне службе у циљу отклањања посљедице и санирања штете.
- Треба отклонити посљедице и санирати штету.
- Запослено особље потребно је обучити у пружању прве помоћи.
- Потребно је створити услове за брз и неометан наставак васпитно -образовног процеса.

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ

Заразне (инфективне) болести настају као посљедица уласка штетних (патогених) микроорганизама у тијело, као што су бактерије, вируси, паразити. За њихов настанак морају бити испуњени одређени услови (довољна количина узрочника, извор заразе, путеви ширења, осјетљива особа), а ако се било који од њих не задовољи, ланац ширења се прекида. Симптоми заразних болести могу се јавити у року од неколико дана, недеља или чак година од заразе.

У случају настанка природних и других несрећа већих размјера, постоје потенцијални предуслови за појаву различитих врста заразних болести, односно епидемије ширих размјера. Најчешће заразне болести које представљају опасност по људе су инфлуенза (сезонски грип), цријевне заразне болести (хидричне епидемије), појава антропозооза (бруцелоза, Q грозница и сл.), појава вирусних преносивих болести (хепатитис А, варицела) и др.

Превентивне мјере и активности:

- Посебно треба водити рачуна о хигијени простора, личној хигијени и хигијени животиња са којима сте у додиру.
- Темељно и често треба прати руке топлем водом и сапуном.
- Не треба користити намирнице непознатог поријекла и које нису у затвореној амбалажи.
- Наставно/васпитачко и друго запослено особље и ученике/дјецу треба едуковати и упознати са ризиком од појаве заразних болести, те са начином поступања у случају епидемије.
- Потребно је урадити планске документе у складу са прописима.
- Треба успоставити сарадњу са епидемиолошком службом када је у питању редовна контрола исправности воде за пиће и праћење стања у вези са хигијенско-епидемиолошком ситуацијом на ширем подручју.
- У сарадњи са надлежним службама јединице локалне самоуправе, треба редовно чистити корито и пропусте бујичних водотока који се налазе у близини васпитно-образовне установе.

Поступање у случају појаве заразних болести:

- Наставно/васпитачко и друго запослено особље и ученике/дјецу треба едуковати по питању препознавања првих симптома болести, начину ширења и преношења, те мјерама заштите.

-
- Потребно је проводити мјере личне хигијене, хигијене простора, а посебно мокрих чворова и тоалета.
 - Треба пратити квалитет и исправност воде за пиће у водоводу на који је васпитно-образовна установа прикључена, посебно у условима изливања водотока.
 - Новообољелог или сумњивог на болест треба изоловати из здраве средине, пружити му његу и затражити мишљење здравствене службе.
 - Треба избјегавати мјеста гдје се окупља већи број људи, посебно она затворена.
 - Контејнере у близини објекта васпитно-образовне установе треба држати затворене, како би се спријечио приступ инсектима, глодарима, мачкама, птицама итд., због могућег ширења заразе.
 - У случају проглашења епидемије, директор и управа васпитно-образовне установе треба да процијене постојање услова за одвијање васпитно-образовног процеса.
 - Лица за која се сумња да имају симптоме заразне болести треба упутити у најближу здравствену установу на преглед.

РИЗИЦИ У САОБРАЋАЈУ

РИЗИЦИ У САОБРАЋАЈУ

С обзиром на велики број саобраћајних несрећа које се свакодневно дешавају на подручју Републике Српске, потребно је да све васпитно-образовне установе обрате посебну пажњу на питање ризика у саобраћају. Према званичним подацима за 2016. годину, у Републици Српској догодиле су се укупно 9.783 саобраћајне несреће, од којих је 2.439 саобраћајних несрећа имало за посљедицу повреду или погибију учесника у саобраћају, а 7.344 саобраћајне несреће материјалну штету.

Превентивно дјеловање:

- Радити на подизању свијести о значају безбједног понашања у саобраћају.
- Управа васпитно-образовне установе, заједно са родитељима и у сарадњи са надлежним органом, треба да изнађе најбоље рјешење у циљу ограничења брзине на свим саобраћајницама које пролазе поред и на прилазима васпитно-образовној установи, као и обиљежавању и обезбјеђењу пружних прелаза.
- Радити на едукацији по питању правилног реаговања у случају саобраћајних незгода.

- Запослено особље потребно је обучити у пружању прве помоћи.

Поступање у случају саобраћајне несреће:

- Не паничити.
- Неопходно је одмах позвати полицију на број 122, хитну медицинску помоћ на број 124, обавијестити их о саобраћајној несрећи, броју повријеђених и њиховом стању.

Поступање након саобраћајне несреће:

- Потребно је инсистирати код надлежних органа и служби да се отклоне сви уочени недостаци у саобраћајној инфраструктури на прилазним путевима до објекта васпитно-образовне установе.
- Треба промовисати безбједност у саобраћају и непрекидно указивати на посљедице кршења саобраћајних прописа и неодговорног понашања учесника у саобраћају.

Прва помоћ

Када су у питању саобраћајне несреће, најчешће повреде су повреде зглобова, уганућа, нагњечења, преломи костију те повреде кичменог стуба.

- Код повреда костију и зглобова примјењује се имобилизација. Имобилизација је скуп мјера које онемогућавају вољне и невољне покрете повријеђених дијелова тијела. Циљ имобилизације је да се онемогући даље повређивање, спријечи накнадно крварење и ублажи бол.
- При најмањој сумњи на повреду вратног дијела кичме, повријеђеном се још на мјесту несреће ставља оковратник око врата (Шанцова крагна), како би се спријечили покрети главе, што би могло имати штетне посљедице по здравље повријеђеног.
- Ако је дошло до повреде кичме у саобраћајној несрећи, повријеђени се из возила извлачи уз помоћ три особе – једна особа придржава главу и врат, друга особа придржава грудни кош, док трећа особа придржава ноге у предјелу наткољенице. При извлачењу покрети морају бити строго синхронизовани.

**ЕСЗР (експлозивна
средства заостала
из рата)**

ЕСЗР (експлозивна средства заостала из рата)

Превентивно дјеловање:

- У оквиру годишњег програма рада треба планирати и реализовати обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце о темама из области експлозивних средстава заосталих из рата.
- Потребно је упознати се са ситуацијом у вези са експлозивним средствима заосталим из рата на подручју јединице локалне самоуправе.
- Важно је знати препознати различите врсте опасних направа.
- Никада не треба ићи сам у непознато подручје.
- Треба остати на подручју са тврдом подлогом.
- Никада не треба узимати непознате предмете.
- Не треба дозволити својим пријатељима да се играју са опасним предметима.

Поступање у случају уласка у минско поље:

- Треба стати, остати у мјесту.
- Не паничити, остати смирен.
- Упозорити остале да се удаље, сваки улазак у минско поље је строго забрањен.
- Одмах позвати помоћ (полиција, цивилна заштита и хитна медицинска помоћ).
- Мирно чекати док не дође професионална помоћ – деминери.

Прва помоћ:

- У складу са прописаним процедурама.

Помоћ жртвама мина:

Противмински дјеловати, а то дјеловање треба да садржи медицинску, социјалну и економску компоненту са циљем интеграције жртава мина у заједницу.

**ТЕХНИЧКЕ И
ТЕХНОЛОШКЕ
НЕСРЕЋЕ**

ТЕХНИЧКЕ И ТЕХНОЛОШКЕ НЕСРЕЋЕ

Опасност која потиче из техничких или индустријских услова, укључујући и несреће, опасне процедуре, кварове на инфраструктури или специфичне људске активности које могу да изазову губитак живота, повреде, болести или друге утицаје на здравље, оштећење имовине, губитак зараде и услуга, социјалне и економске поремећаје или штете за животну средину. У васпитно-образовним установама оваква врста опасности је присутна у условима гдје постоје техничка средства и опрема, запаљиве и друге опасне материје, радионице, лабораторије, гдје се изводи практична настава и слично. До техничко-технолошких несрећа долази најчешће услед нестручног руковања техничким средством и опремом, непоштовањем прописаних процедура, мјера заштите на раду, нестручног руковања, кварова и слично.

Превентивне мјере у случају техничко технолошке опасности:

- У оквиру годишњег програма рада треба планирати и реализовати обуку наставног/васпитачког и другог запосленог особља и ученика/дјеце о темама из области техничко-технолошких несрећа, у складу са специфичностима васпитно-образовног програма васпитно-образовне установе (практична настава, техничке радионице, лабораторије, магацински и складишни простор, опасне и запаљиве материје и слично).
- Треба редовно провјеравати гасне инсталације у школи.
- Потребан је редован преглед и сервисирање гасних апарата, техничких средстава и опреме.
- Најмање једном годишње треба реализовати практичне вјежбе поступања у случају акцидентне ситуације и вјежбе евакуације које су обавезне за све запослене и ученике/дјецу.
- Потребно је урадити планске документе у складу са прописима.
- Треба строго примјењивати мјере заштите на раду и друге мјере заштите у складу са прописима.

Поступање у случају техничко-технолошке несреће:

- У случају истицања отровних гасова, одмах треба отворити врата и прозоре, удахнути ваздух кроз отворен прозор.
- У случају истицања запаљивих и експлозивних материја, пожара и експлозије, одмах треба извршити евакуацију према Плану евакуације и позвати ватрогасце.

- Приликом изласка треба заштитити дисајне органе мокром крпом, дијелом одјеће, марамицом и контролисати дисање до изласка на отворено.

Тровање гасовима као што су угљен моноксид, метан, хлор и слично, посебно у затвореним просторијама, гдје достижу опасне концентрације, може довести и до смрти.

Прва помоћ:

- Отрованог одмах треба извући на свјеж ваздух.
- Провјерити стање свијести отрованог и по потреби предузети мјере оживљавања.
- Поставити га у бочни положај и одмах превести у здравствену установу.
- У случају опекотина, прву помоћ треба пружити на начин описан у дијелу о пожару.

Поступање након техничко-технолошке несреће:

- Потребно је провјетравање васпитно-образовне установе, санација штете и асанација терена у контаминираној зони.
- Треба извршити контролу исправности, као и анализу поштовања процедура правилног руковања техничким средствима и опремом.
- Потребно је стварање услова за брз и неометан наставак васпитно-образовног процеса.

ЕВАКУАЦИЈА

Евакуација се спроводи са циљем да се ученици/дјеца и запослено особље премјесте на сигурно подручје из објекта васпитно-образовне установе којем пријети опасност или је непосредно угрожен природном и другом несрећом.

Евакуација мора бити правовремена, кад год је то могуће, организована и без панике.

Евакуација је сложена активност, на чију реализацију утиче много чинилаца. Непредвидиве и непланиране околности током евакуације су нормална појава. Фактор који се не смије занемарити током евакуације јесте чињеница да се уз запослено особље евакуише и велики број ученика/дјеце, као и дјеце са посебним потребама, што носи посебну одговорност за управу васпитно-образовне установе. Сви запослени морају бити упознати са Планом евакуације, својом улогом и обавезама, те оспособљени и увјежбани за његово провођење. Са садржајем Плана морају се на одговарајући начин упознати и ученици/дјеца. Детаљно разрађен План евакуације и вјежбе евакуације јесу основни предуслов за брзу и ефикасну евакуацију у реалној ситуацији.

Вјежба евакуације се практично реализује најмање једном годишње, а планира се и реализује у сарадњи управе васпитно-образовне установе са надлежним органима и службама јединице локалне самоуправе – службом цивилне заштите, ватрогасном јединицом, здравственом службом, полицијом и другим. Вјежба евакуације треба бити добро испланирана, те практично увјежбана, а обавезна је за све запослене и ученике/дјецу. Током вјежбе треба посебно одредити лица из управе васпитно-образовне установе и службе цивилне заштите јединице локалне самоуправе која ће пратити реализацију вјежбе, извршити анализу, утврдити недостатке и дати приједлог мјера за њихово отклањање. Недостаци се могу отклањати и „у ходу“, односно, процес напуштања објекта може бити поновљен више пута, а током кретања могу се давати додатна објашњења, како би се постигао задовољавајући ниво увјежбаности, који ће у следећем „покушају“ обезбиједити већу ефикасност.

Вјежба евакуације треба бити реализована у складу са Планом евакуације. Међутим, практична реализација вјежбе може дати добар основ да се у План евакуације уграде неке измјене и пронађу боља рјешења.

Евакуацију наређује директор или особа коју он за то овласти, када је на располагању довољно времена да се објави унапријед предвиђен сигнал или пренесе наређење, односно реализује Планом предвиђена процедура. У условима када то није могуће нити реално, када опасност захтијева тренутну процјену ситуације и реаговање без одлагања, најсврхисходније је да евакуацију наређује и њом руководи наставник/васпитач који у том тренутку изводи наставу.

Евакуацију треба спроводити у случају пожара, земљотреса и поплаве изазване пуцањем бране на хидроакумулацији, због изразито високог нивоа ризика, потребе за реаговањем без одлагања, бројних фактора рањивости и изложености.

Евакуацију је потребно извести и у случају других опасности и непредвиђених ванредних догађаја, а у складу са процјеном, имајући у виду чињеницу да је безбједност ученика/дјеце на првом мјесту.

Постављање знакова за евакуацију

Знакови се морају поставити тако да буду видљиви, разумљиви, јасни и да не представљају опасност. Мора се водити рачуна да се избјегне груписање већег броја знакова на једном мјесту.

Знакови морају бити видљиви и ноћу, а посебна пажња се мора обратити на ситуације као што је пожар, нестанак електричне енергије, замрачење и слично. На правцима за евакуацију треба поставити знакове за евакуацију који ће означавати смјер кретања свих запослених и ученика/дјеце из објекта васпитно-образовне установе у безбједан простор изван објекта.

Знакови се не смију постављати на покретним предметима или близу покретних предмета као што су врата, прозори и сталаже, које могу заклонити знак.

Напуштање објекта:

- Наставник/васпитач који изводи наставу руководи евакуацијом ученика/дјеце и одговоран је за њих све док их не преузму родитељи.
- Након објављивања наређења – сигнала за евакуацију, у случају пожара, односно након смиривања тла након земљотреса или услед других ванредних догађаја и околности, наставник/васпитач укратко обавјештава ученике/дјецу да ће се евакуисати, објашњава начин на који ће то урадити, правац кретања, разлоге зашто је то потребно учинити и мјесто окупљања након напуштања објекта.
- Наставник/васпитач мора бити смирен, својим гласом и поступцима увести повјерење ученицима/дјеци, те на тај начин дјеловати и на ученике/дјецу који показују знакове страха, панике или узнемирености.
- Наставник/васпитач формира колону по двоје ученика/дјеце, која ће се тако и кретати, држећи се за руке и водећи бригу једно о другом, а у колико се у разреду налази дијете ометено у развоју, наставник/васпитач ће лично преузети бригу о том ученику/дјетету или ће тај задатак дати ученику/дјетету у које има највише повјерења.
- Наставник/васпитач ће понијети дневник, а ученици/дјеца ће узети своје торбе и мобилне телефоне. Уколико ће то узети драгоцјено вријеме, ученици/дјеца ће са собом понијети само оно што им је при руци.
- Кретати се брзо, организовано и у колони по двоје, тихо, без галаме, а трчање је забрањено.
- Наставник/васпитач провјерава да ли су сви ученици/дјеца напустили учионицу, а прије напуштања сви прозори морају бити затворени, као и врата учионице након изласка.
- Одмах након давања наређења – сигнала за евакуацију, сви излази на васпитно-образовној установи морају бити проходни, отворени и имати обезбијеђен отворен положај, како се приликом напуштања објекта не би отварали и затварали. Врата за евакуацију морају се отворати у правцу излаза из објекта. Није дозвољено кориштење клизних или ротационих врата за евакуацију.
- Планом евакуације морају бити одређена лица задужена да врата током евакуације буду у отвореном положају. Уколико је за то потребно неко средство, оно мора бити унапријед обезбијеђено и остављено на предвиђено мјесто.
- Ученицима/дјеци и запосленим лицима која се током евакуације повриједе, треба помоћи да напусте објект, а тек након тога им пружити помоћ.

- Уколико је одређени правац за евакуацију закрчен урушеним материјалом, испуњен димом, запријечен ватром или из неког другог разлога истим није могуће или је исувише ризично проћи, наставник/васпитач који води колону одмах усмјерава евакуацију на алтернативни излаз. Уколико ни то није могуће или је ризично, одређује се просторија, односно простор који пружа више безбједности до доласка спасилаца.
- Након напуштања објекта и окупљања на зборном мјесту, забрањено је свако самоиницијативно удаљавање, као и поновни улазак у објекат. Директор, односно друго овлаштено лице провјерава да ли су сви запослени евакуисани, а наставници/васпитачи пребројавају ученике/дјецу и провјеравају да ли су сви напустили објекат.
- За лица која нису напустила објекат сматра се да су угрожена и одмах након доласка хитних служби почиње акција спасавања.
- Лица која су напустила објекат васпитно-образовне установе, а видјела су да је неко из било којег разлога остао у објекту, дужна су одмах по изласку да та сазнања пренесу руководиоцу акције спасавања и директору васпитно-образовне установе – ко је остао, колико лица, шта им се догодило, у којим околностима и на ком мјесту.
- Прије напуштања објекта потребно је прегледати све просторије, посебно тоалете, кухињу и слично, како би се провјерило да није неки ученик/дијете остало или се из страха сакрило, искључити електричну енергију на главној склопки, искључити снабдијевање водом, гасом, у складу са околностима у којима или због којих се евакуација реализује.
- Наставно/васпитачко особље води бригу о ученицима/дјечи и након доласка на зборно мјесто, све до преузимања ученика/дјеце од стране родитеља. У том циљу, ученици/дјеца телефоном позивају родитеље да дођу по њих, а родитеље ученика/дјеце који немају са собом мобилни телефон, позивају или њихови другови или сами наставници/васпитачи. Тек након преузимања ученика/дјеце од стране родитеља, наставно/васпитачко и друго запослено особље ставља се на располагање руководиоцу акције спасавања.
- Преузимање ученика/дјеце од стране родитеља може представљати „осјетљиву фазу“ у евакуацији, због могућности да родитељи, услед непознавања ситуације, бриге за дјецу и њихову безбједност, понекад и претјерану, могу унијети додатну „конфузију“ и панику. Због тога процес позивања родитеља и преузимања ученика/дјеце треба бити што је могуће краћи, брз и контролисан.

Важни телефонски бројеви хитних служби:

Оперативно-комуникациони центар цивилне заштите **121**

Полиција **122**

Ватрогасци **123**

Хитна медицинска помоћ **124**

Помоћ на цести **1285**

ОВИ БРОЈЕВИ СУ НА РАСПОЛАГАЊУ 24 ЧАСА

Важна напомена! Не позивајте ове службе без потребе, можда је у том тренутку њихова помоћ потребна неком другом! А уколико их позовете, представите се, саопштите име и презиме, реците одакле зовете, због чега зовете – шта се догодило, када се догодило, гдје се догодило, које су посљедице – број повријеђених и настрадалих, врста повреда и друго што сматрате важним. Нека ваше информације буду кратке и јасне.

Будите спремни на додатна питања.

Аутори:

Маријана Савић

Драгиша Тешановић

